

Biblioteks*blad*et

Mångkulturåret *թըրմախըրմախըրմա*

Biblioteksplaner | **ԵՂՂ** **tappar ma***ր***k**

- 3** Malmö tecknar avtal med Adlibris. *Annina Rabe*
- 6** Universitets- och högskolebiblioteken bildar förbund. *Henriette Zorn*
- 7** Vad är Mångkulturåret 2006? *Åsa Ekström*
- 8** Läslust över gränserna. *Åsa Ekström*
- 10** Barnböcker som spränger gränser. *Åsa Ekström*
- 11** Barns väntan. *Åsa Ekström*
- 12** Låna tv-spel på biblioteket! *Åsa Ekström*
- 13** Boktipsdatabasen boktips.net. *Henriette Zorn*
- 14** Biblioteksplaner: Ingen prioriterad fråga i kommunerna. *Jakob Harnesk*
- 15** Uppvidinge: Ännu ett exempel på lagens brister. *Annina Rabe*
- 16** "Biblioteksplanen betonar betydelsen av bibliotek". *Helle Barrett*
- 17** Bibliotekarie – inte längre ett framtidsyrke? *Henriette Zorn*
- 18** Utlåning i mp3-format. *Fatima Grönblad*
- 19** Utlåningen i mp3-format förstör möjligheten till försäljning? *Fatima Grönblad*
- 22** Äppelhyllan har fått genomslag. *Jenny Nilsson*
- 24** Bibliotekens boktopplista. *Åsa Ekström*
- 26** Både knopp och kropp i trim! *Åsa Ekström*

Avdelningar

- 23** saxat
- 28** utblick
- 29** inblick
- 30** recensioner
- 32** Vem är ...?
- 33** Besserwisser
- 34** föreningsnytt
- 38** kalendarium

FOTO: PETER AXELSSON

ROLIGARE KUNDE JU det nya året 2006 ha inletts än med ett första spadtag till en massgrav. Det i Köpenhamn baserade Institutet för framtidsforskning (CIFS) spår nämligen att bibliotekarierna som yrkeskår kommer att vara utdöd inom några decennier. I gott sällskap med brevbärare, piloter, korvkiosker, tv-kanaler och solbad för att bara nämna några av de samtidsföreteelser som de danska framtidsforskarna "dödlister". Resultatet av forskarnas blickar in i glaskulan uppmärksammades i flera medier, bl.a. Aftonbladet (9.1.2005) och Svenska Dagbladet (10.1.2005). Det initierade också en rätt omfattande debatt på diskussionslistan Bibliot under rubriken "Dags att skola om sig". Debatten speglade så gott som alla schatteringar: defeatism, kaxigt självförtroende, upp till kamp-anda och förstås funderingar kring pappersbokens fortsatta existens (inga bibliotek utan böcker).

Pappersboken har ju för övrigt dödförklarats allt emellanåt de senaste femton åren: av ny teknik, av ändrade medievänor ... När print-on-demand-tekniken kom förutspåddes förlagens död. Bokhandelsdöden har varit på tapeten i alla fall sedan jaq började skriva om bokbranschen för sexton år sedan. När kultur- och utbildningsministern öppnar munnen, ja för all del andra politiker också, vi har ju fina exempel från det inre av Småland (se sid 15), kan man ju börja fundera om kultur (-frågor) överhuvudtaget har en framtid.

Ännu förra året var, enligt Saco, bibliotekarie ett framtidsyrke. Nyligen publicerade SCB en rapport som pekar rakt motsatt riktning och förutspår ett växande överskott på bibliotekarier under de kommande femton åren. Inget framtidsyrke således (se sid 17). Och överskottet är ett problem. I senaste numret av DIK (nr 1/2006) berättar en blivande bibliotekarie att hon erbjudits en fast heltidstjänst. Men lönen är ett skambud: 15 000 kronor.

Överskottet i yrkeskåren underlättas ju inte precis av att de arbetstillfällen som finns blir färre. Örebro, Sundsvall och Uppvidinge kommun har samtliga föreslagit neddragningar i biblioteksverksamheten. I Örebro och Uppvidinge handlar det om sparbeting i miljonklassen. I Uppvidinge måste ett bibliotek stänga och hela medieanslaget för 2006 dras in. Förmodligen får även personal gå. Gått i bräsch har en kd-märkt lokalpolitiker gjort som kommenterar det hela med att folk får väl helt enkelt läsa om sina gamla favoritböcker under året som kommer. Intelligent! Kd må krama bibliotek på nationell nivå men hur ser det egentligen ut på lokal nivå?

I TV4:s morgonsoffa tycker en pressad och synbart irriterad Leif Pagrotsky att det inte finns någon anledning till oro. Mörkret i bibliotekslandskapet (männe ett påhitt av "lobbyisten på bibliotekförbundet", dvs Svensk Biblioteksförnings generalsekreterare) är inte så kompakt som det framställs. Trots allt finns det ju 1400 bibliotek kvar ...!

Det finns onekligen en hel del som får en att längta efter ljus så här års.

HENRIETTE ZORN

Tidskrift för Svensk Biblioteksförning

Postadress

Box 3127
103 62 Stockholm

Besöksadress

Saltmätargatan 3A
Svensk Biblioteksförning
Tel. 08-545 132 30
BBL Tel. 08-545 132 40
Fax 08-545 132 31

Svensk Biblioteksförnings hemsida

<http://www.biblioteksforeningen.org>

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften, 350:- för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175:-). Övriga betalar 500:- (Sverige), utanför Sverige, 600:-

Ansvarig utgivare

Chefredaktör

Henriette Zorn tel. 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

I redaktionen

Åsa Ekström (vik) 08-545 132 43
asa@biblioteksforeningen.org
Annina Rabe 08-545 132 43
ar@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form: Paolo Sangregorio

Omslag: Paolo Sangregorio

Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvaras ej.

Annonser

Bo Eriksson,
Box 109, 133 22 Saltsjöbaden
tel. 08-717 43 57 eller 070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Tryckeri AB Federativ, Stockholm
ISSN: 0006-1867

Svensk Biblioteksförning är en ideell förening med uppgift att främja svenskt biblioteksväsen genom att utveckla effektiva arbetsformer mellan bibliotek och genom att driva opinion i frågor av betydelse för biblioteks- och informationsområdet.

Denna tidning gick i tryck den 30 januari.

Den här tidskriften är TS-kontrollerad.

Malmö tecknar avtal med Adlibris – BTJ förlorar 50-årigt samarbete

Leveranstider och priser var högprioriterade faktorer när Malmö stadsbibliotek formulerade sina upphandlingskrav för medialeveranser. Det blev Adlibris som kammade hem potten, och därmed står det ännu en gång klart att BTJ:s ställning i biblioteksvärlden numera är långt ifrån självklar.

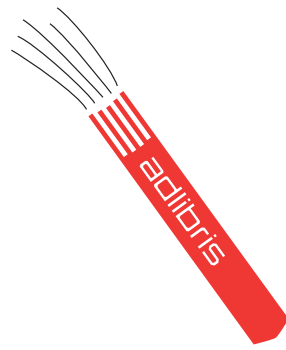
ETT NÄRA FEMTIO år långt samarbete avslutades när Bibliotekstjänst nyligen förlorade upphandlingen angående medialeveranser till Malmö kommun. Vid den senaste upphandlingen gick samtliga leveranser av svensk litteratur i stället till Bonnierägda Adlibris. Malmöbiblioteken har kvar Bibliotekstjänst när det gäl-

ler ett fåtal leveranser, som t ex video, videogram, musiktryck, CD-Rom och kartor. Men inga böcker.

Malmö Stadsbiblioteks chef Gunilla Konradsson Mortin vill dock betona att det inte handlar om att man "valt" bort BTJ (som antytts i bl a Sydsvenskan, reds anmärkning). Leverantörsbytet är resultatet av en lagstiftat

obligatorisk upphandling och utfallet förvånade både henne själv och övriga anställda på biblioteket.

– Vi blev paffa när resultatet kom. Men gör man en upphandling får man gilla läget och följa det beslutet. Det är inte bara BTJ som förlorat i den här upphandlingen utan även andra leverantörer, t ex FörlagEtt som vi kö-

Bibliotekstjänst

per mycket spel av. Men upphandlingen har skett efter alla konstens regler. Vi har bara följt den lagstiftning som gäller, säger Gunilla Konradsson Mortin.

Det är första gången Malmö stadsbibliotek har gjort en upphandling av den här typen. Kravspecifikationen har sammanställts av mediacentralen vid biblioteket, men själva upphandlingen har skett externt. Margareta Sandgren Jönsson, chef för mediacentralen, säger att leveranstider och pris varit prioriterade faktorer i kravspecifikationen. Det är också på dessa faktorer som Adlibris främst har vunnit. Känslan att lämna BTJ nästan helt beskriver hon som "märklig", men hon säger att skillnaden ändå inte kommer att bli så stor för folkbiblioteken.

– När det gäller vanliga inköp, som tex skönlitteratur, gick vi ifrån BTJ ganska tidigt på grund av de långa leveranstiderna. Så vi har till stora delar klarat oss utan dem ganska länge. Vi känner därför inte samma stress som tex skolorna gör, som är verkligt oroliga.

Att folkbiblioteken klarar sig utan BTJ verkar varken Gunilla Konradsson Mortin eller Margareta Sandgren Jönsson särskilt oroliga för. Desto större oro och frågetecken finns när det gäller barn- och skolverksamheten. Här har BTJ många specialanpassade lösningar som Adlibris ännu så länge inte kan erbjuda.

– Skolor och folkbibliotek har till stora delar helt olika krav. Det är inte rätt att de skall klämmas in i en och samma upphandling, säger Margareta Sandgren Jönsson.

Hon är förvånad över att så många som

deltog i upphandlingen hade skickat med professionella biblioteksband med samma standard som Bibliotekstjänsts. Även plastningen och signummärkningen kan man hantera. Därmed bryts ännu ett av BTJ:s specialistområden. Margareta Sandgren Jönsson menar att varken biblioteken eller BTJ har hängt med i konkurrenternas utveckling. Nätbokhandlarna har mer och mer siktat in sig på biblioteken som målgrupp, och det gäller fler bibliotekstjänster än bara bokleveranser.

– BTJ hade monopol på det här med biblioteksband så länge. Det var relativt sent vi upptäckte att det inte fanns något monopol egentligen, att det fanns flera konkurrenter. Vi var inte beredda på förändringen, inte BTJ heller.

Men det som främst har bidragit till att BTJ tappat mark är leveranstiderna. Många bibliotek har varit irriterade över långsamheten i BTJ:s leveranser och sökt sig till de snabbare nätbokhandlarna. Roland Eliasson, marknadschef på BTJ, håller med om att konkurrenterna många gånger levererar betydligt snabbare, men säger att man arbetar på att lösa problemet. Bland annat genom att plasta in böckerna på Seelig i Morgongåva. Det kommer att kunna öka farten betydligt.

Han beskriver det förlorade samarbetet med Malmö som ett "bakslag".

– Det är klart att vi är lite besvikna. Malmö har varit kund hos oss i femtio år. Men vi har å andra sidan vunnit ett antal andra upphandlingar, nu senast Värmland.

Från BTJ:s håll har man överklagat upp-

handlingen till länsrätten och fått avslag. Som argument har BTJ hävdad att de är billigare på biblioteksbundna böcker. Roland Eliasson är besviken och irriterad över att upphandlingen inte tyckts ha gjorts med fokus på bibliotekens speciella behov.

– Folkbiblioteken drabbas mindre, det är värre för skolorna. Många har hört av sig till oss och varit oroliga.

För Malmö stadsbibliotek följer nu en förändringens tid.

– Nu måste vi jobba på att hitta helt nya rutiner som bygger på en tät dialog med de nya leverantörerna. Det kommer att bli jobbigt men också spännande, säger Gunilla Konradsson Mortin.

Och håller inte de nya leverantörerna måttet så är det inte otänkbart att man återupptar samarbetet med BTJ igen.

– I en upphandling är det ju så att man har skrivit ett avtal, men om det avtalet inte uppfylls är det möjligt att säga upp det. Vi kommer fortfarande att lita till BTJ när det gäller vissa tjänster. Och när det gäller varor som inte Adlibris kan leverera har vi frihet att gå till någon annan. Det kommer att gälla tex talböcker och storstilböcker.

Men faktum kvarstår att Bibliotekstjänsts ställning i biblioteksvärlden har förändrats kraftigt de senaste tio åren och är nu hotad från alla möjliga håll. Frågan är hur man tänker tackla förändringarna. Roland Eliasson tillåter sig ändå att vara optimistisk:

– Vi vinner marknadsandelar igen, och jag tror att vi har återvunnit en del förtroende på senare tid. Leveranstiderna kommer att bli mycket bättre framöver.

Men vad säger du om att konkurrenterna så tydligt nischar in sig på biblioteksspecifika tjänster, som tex plastning och bindning?

– Man ska aldrig underskatta konkurrenter. Vi måste konkurrera med dem på alla områden, men ytterst tror jag ändå att det är prisfrågan som är viktigast.

ANNINA RABE

**GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK
HAR SKAFFAT SIG EN...**

www.devo.se

Faktalabbet – statistik som leder till kunskap.

I Faktalabbet™ finns statistik från nationella och internationella organisationer samlad i en databas vilket gör det möjligt att kombinera information från olika källor. Du kan göra jämförelser, se samband och dra egna slutsatser.

I enminutsguiden får du en snabb överblick över hur tjänsten fungerar. Sedan kan du eller dina låntagare, enkelt använda tjänsten. Både som ett pedagogiskt redskap och som en upplysningstjänst.

Bibliotekstjänst

Traktorvägen 11 • 221 82 Lund • Tel 046-18 00 00
Fax 046-18 01 25 • btj@btj.se • www.btj.se

VILL DU FÖRBÄTTRA VÄRLDEN? BLI MEDLEM I RÖDA KORSET!

Som medlem bidrar du till att Röda Korset finns och har en fungerande organisation som vid behov snabbt kan agera och samordna insatser så att hjälpen kommer dit den bäst behövs.

Röda Korset finns i 181 länder och är en av världens största humanitära organisationer. Vi hjälper människor oavsett religiös och politisk tillhörighet eller etnisk bakgrund.

Att bli medlem är ett enkelt sätt att hjälpa. För 150 kronor stöder du Röda Korset i ett helt år. *Varmt välkommen som medlem!*

PG 900 800-7. Glöm ej
ange namn och adress.

På plats för effektiv hjälp

SJÄLVBETJÄNINGS- TERMINALER från CODECO

MARK 3

Terminal för utlån
och återlämning.
Fristående
placering i
biblioteksklokal.

MARK 4

Återlämningsterminal
För fast placering i
– biblioteksklokal
– lobby
– i vägg mot gata
medger 24 timmars
återlämningservice.

PLASTFODRAL TILL CD- DVD-VIDEO-CDROM från Sund Sound

Platsbesparande
Streckkod & larm på mediet
Anpassade för användning i
självbetjäningsterminaler

Codeco Sverige AB

CODECO

Teknikringen 8
583 30 Linköping

Telefon 013-23 99 50
Fax 013-23 99 55
Webb www.codeco.se

Universitets- och högskolebiblioteken bildar förbund

UNIVERSITETS- OCH högskolebiblioteken i Sverige är i färd med att bilda ett förbund. Samtliga universitets- och högskolebibliotek inbjuds till medlemskap i förbundet som avseende stadgar, styrelse, medlemsavgifter etc, i mångt och mycket kommer att påminna om SUHF (Sveriges universitets- och högskoleförbund, se fakta nedan). Också till namnet lutar man sig mot SUHF när man avser att kalla förbundet för SUHB (Sveriges universitets- och högskolebiblioteksförbund). Ett konstituerande medlemsmöte kommer att hållas i mitten av februari på KTH i Stockholm. Det nya förbundet ska vara en arena för diskussioner och ställningstaganden. Ambitionen är att stärka samarbetet mellan biblioteken, bli en mer sammanhållen samtalspartner gentemot Kungliga biblioteket, SUHF m fl samt även vara en offentlig och självständig remissinstans.

– Syftet är att skapa en starkare gemensam kraft som kan ta initiativ och driva de frågor som är väsentliga för oss, säger Per Olsson, Karolinska institutets universitetsbibliotek, som jämte Lars Bjørnshauge, Lunds universitetsbibliotek, har varit drivande i förbundets framväxt.

Bildandet av ett förbund är ett led i en diskussion som förts under en längre tid mellan några av cheferna för de större universitets- och högskolebiblioteken.

– De här tankarna har uppstått ur ett behov, vi har agerat var och en för oss själva och vi har känt oss lite splittrade. Det har inte riktigt funnits någon bra plattform för gemensamt arbete, menar Per Olsson.

Inom ramen för det nya förbundet vill man anordna konferenser och kurser samt driva gemensamma projekt.

– Redan nu kan jag säga att en viktig uppgift för förbundet är att driva kompetensut-

vecklingsfrågor. De frågor som vi idag har att hantera och som inte minst våra huvudmän förväntar sig att vi ska kunna svara på blir allt mer komplicerade. Det kan handla om bibliometrisk utvärdering, e-publicering, upphandlingar – svåra frågor som verkligen kräver att vi kompetensmässigt slår våra kloka huvuden ihop och samverkar.

Enligt Per Svensson kommer SUHB troligen att få sitt säte i Stockholm och diskussioner förs med SUHF (också med säte i Stockholm) om att från dem köpa ”de ytterligare” kanslitjänster som det nya förbundet kommer att behöva. En styrelse kommer att väljas vid det konstituerande mötet den 15 februari. Det nybildade förbundet är inte en variant på det forna Svenska Bibliotekariesamfundet. SUHB bygger inte på individuellt medlemskap utan är en sammanslutning av institutioner.

HENRIETTE ZORN

FAKTA

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) Förbundet företräder universitetens och högskolornas intressen utåt genom att vara pådrivande i sektorns frågor och att föra fram dessa i diskussioner med berörda organisationer i samhället. Förbundet verkar också för att underlätta samordning i interna arbetsfrågor medlemmarna emellan.

Medlemmar: 42 universitet och högskolor

Kansli: Beläget på Rådmansgatan i Stockholm. En generalsekreterare som verkställande tjänsteman.

Förbundets arbetsformer: Utredningar, remissvar, debattartiklar, konferenser, seminarier, uppvaktningar, samtal med organisationer mm.

Stommen i arbetet utgörs av styrelsen, ett kansli och ett antal arbetsgrupper kring flera angelägna högskole- och forskningspolitiska frågor.

Medlemsavgift: Samtliga medlemmar erlägger en medlemsavgift som ska vara proportionell mot respektive medlems intäkt.

Lund lanserar ny fjärrlånetjänst

INTRESSET ÄR STORT. Omkring 170 bibliotek hade strax innan jul registrerat sig för att få tillgång till ELIN@ILL (ILL står för Inter Library Loan). I mitten av december lanserade Lunds universitetsbibliotek en ny elektronisk fjärrlånetjänst som svenska offentligt finansierade bibliotek kan få tillgång till. Genom tjänsten får biblioteken en snabb, enkel och billig tillgång till vetenskapliga tidskrifter, enligt biblioteksdirektionen i Lund. Medan t ex en tysk motsvarighet som SUBITO tar 60 kronor per artikel tar man genom ELIN@ILL ut en avgift på 40 kronor per artikel, bekräftar universitetsbibliotekarie Lars Bjørnshauge.

Alla svenska offentligt finansierade bibliotek använder idag fjärrlånetjänster som försörjer bibliotekens användare med tidskriftsartiklar som biblioteken inte har råd att prenumerera på.

Myndighetsbibliotek saknar i större omfattning än universitets- och högskolebiblioteken prenumeration på internationella vetenskapliga tidskrifter. För dessa kan, enligt universitetsbiblioteket i Lund, tjänsten vara ett konkurrenskraftigt tillägg. Även folkbiblioteken som i allt större utsträckning även betjänar studerande på distansutbildningarna kan ha behov och intresse av vetenskapliga artiklar.

Enligt Lars Bjørnshauge finns bland dem som visat intresse och registrerat sig till fjärrlånetjänsten inte bara universitets- och högskolebibliotek utan även folkbibliotek, sjukhusbibliotek m fl bibliotekstyper.

HZ

Biblioteksbladet: trycktest färger

...STÖRRE PUBLIK.

IPAC, CatView & BookView – programsviten som ger fler tillgång till våra kulturskatter.

Testa själv på www.ub.gu.se/sok/bocker/aldre/

www.devo.se

Vad är Mångkulturåret 2006?

SVERIGE HAR förändrats men det märks inte i kulturutbudet. Det konstateras i flera statliga utredningar som gjorts på senare år. Regeringen har därför utlyst 2006 till ett särskilt Mångkulturår. Flera myndigheter, institutioner, landsting, länsstyrelser, bolag och stiftelser har fått i uppdrag eller bjudits in att medverka i Mångkulturåret. Syftet är att på ett bestående sätt öka alla invånares möjligheter att delta i kulturlivet och att få den offentligt finansierade kulturen att spegla och införliva den kulturella mångfald som finns i Sverige i dag. Det ska inte bara vara **för** och **om** vit medelklass på landets nationella teaterscen. Kanske är det därför det för första gången spelas en arabisk pjäs på Dramaten. I *Sultanens hemlighet* av Tawfiq al Hakim, medverkar bland annat Fares Fares, Melinda Kinaman och Özz Nujen.

– Det har alltför ofta varit **om** och **för** istället för **med** och **av**, menar Emil Plisch, forskare på Mångkulturellt centrum som sammanställt rapporten "Tid för mångfald". Han har dessutom varit med i samordningen av Mångkulturåret.

Bland de stora kulturinstitutionernas toppchefer är det cirka tre procent som har en annan bakgrund än den nordiska. Därför tar det tid att ändra på dessa strukturer. Det är även viktigt att initiativet kommer från toppen, på chefsnivå, menar Emil Plisch.

– Där måste man börja fråga sig varför det ser ut som det gör på våra institutioner. Idag är det fortfarande allt för ofta och först längst ner i hierarkierna, bland lokalvårdarna, serveringspersonal eller i garderoben som man hittar personal med utlandsklingande namn.

Kritiker har påpekat att budgeten för Mångkulturåret är väl stram, tre miljoner kronor jämfört med Designårets 65 miljoner kronor. Regeringens samordnare Yvonne Rock menar att det ändå kan vara positivt eftersom det inte ska bli ett jippoår utan början till en långsiktig förändringsprocess. Kulturens strukturer måste granskas och förändras för att Mångkulturåret ska bli ett bestående projekt.

– Intresset för att medverka i Mångkulturåret är mycket stort. 2006 kommer att bjuda på en mängd aktiviteter, samtal och diskus-

Scenbild från *Sultanens hemlighet* på Dramaten.

sioner som förhoppningsvis leder till att myndigheter, institutioner och andra aktörer kommer att vidta konkreta åtgärder för att öka mångfalden inom kulturlivet.

Frågan kvarstår dock: Kommer Mångkulturåret att bli en väckarklocka eller ett enda stort engångsjippo? Och vad är egentligen Mångkulturåret för något?

– Det är ett luftslott byggt av skitnodiga

ministrar och chefer som borde börja med sina egna departement och institutioner istället. En orientalisk kulturkväll med magdans kommer inte att förändra de grundläggande strukturerna och ge fler kurder jobb, anser Özz Nujen, skådespelare i *Sultanens hemlighet*.

ÅSA EKSTRÖM

Läslust över gränserna

Illustration av den turkiske konstnären Behiç Ak ur boken Yüksek Tansiyonlu Cinar Agaci

De är flera som jobbar i motvind för att stimulera krafter som tillåter världens barn att få ta del av varandras traditioner och berättelser. På sikt kanske denna goda kraft kan motverka förtryck, okunskap, våld och dumhet.

FÖR DRYGT FEMTIO år sedan när den internationella föreningen IBBY, International Board on Books for young people, bildades var fredstanken en stark drivkraft. Man var övertygad om att internationell förståelse börjar med barnen och då särskilt genom deras böcker. I dag arbetar IBBY för att böcker ska bygga broar mellan människor och länder.

I Sverige är det i dag fler aktörer som jobbar för att sprida barnböcker från andra länder än de engelskspråkiga över gränserna. Nätverket "Den hemliga trädgården" består av flera organisationer: Barnängens världs-

bibliotek, Internationella biblioteket/Stockholms stadsbibliotek, Svensk Biblioteksförning, BUS (Författarförbundets barn- och ungdomsbokförfattarsektion) och IBBY-Sverige. Tillsammans arbetar man ideellt för att sprida kunskap om litteratur från Asien, Afrika, Mellanöstern och vissa länder i Europa. Nätverket jobbar för att få igång samarbeten med bland annat bibliotekarie, förläggare, lärare, forskollärare och kulturpolitiker. Man ordnar seminarier och utställningar och via www.macondo.nu kan man få tips på böcker. Man har även gett ut två vackert illustrerade idéskrifter med bland annat boktips.

En av de drivande bakom nätverket är kulturjournalisten Britt Isaksson som menar att det är viktigt att beskriva vad som **inte** översätts. De bästa barnböckerna i världen finns inte översatta till svenska.

– Den svenska barnboksvärlden kan inte måla in sig i ett hörn och enbart slå sig för bröstet över det som görs inom landets gränser. Då riskerar litteraturen att bli kolossal likartad.

Men har du inte någon förståelse för förläggarna och de kommersiella krafterna som i dag styr utgivningen?

– Självklart. Å andra sidan måste förlägg-

arna sluta att vara så rädda för det som är annorlunda och åtminstone titta på och läsa fler barnböcker från olika delar av världen, annars går man ju miste om en hel oläst värld som finns runt hörnet.

Det var på sjuttioalet som de svenska förläggarna upptäckte litteratur från de mer okända hörnen av världen. En mängd fantasirika barnböcker från Latinamerika gavs ut men även mer "nyttiga" och kanske mindre bra böcker...

– Visst kan sjuttioalet ligga kvar och spöka. Å andra sidan var förlagen mer modiga på den tiden. Man vågade ha fler titlar och inte enbart de storsäljande.

Britt Isaksson menar att förlagen idag tycks ha en notorisk rädsla för det okända. Det hämmar nyfikenheten och kreativiteten. Framför allt är det bilderböcker som drabbas eftersom de upplevs som bisarra av förläggarna i Sverige.

– Till och med bilderböcker från Frankrike har svårt att komma fram – de anses "för konsthistoriska" – det är alltså inte bara det geografiska avståndet som är avgörande.

Britt Isaksson beklagar att policyn i dag tycks vara att varje bok ska bära sig själv. Inom vuxenlitteraturen vågar man satsa mer, se bara på alla indiska författare som är i ropet i dag.

– Men inom barnboksvärlden tycks man fortfarande vilja ha gungor och karuseller som det dominerande inslaget...

Maria Bergstrand, bibliotekarie på Barnängens världsbibliotek i Stockholm, är också aktiv i nätverket. Hon menar att "Den hemliga trädgårdens" arbete innebär att mycket förarbete är gjort.

– Vi har krattat gången så att säga. Vi har även medvind i medierna eftersom vi når ut via er. Nu kan vi fokusera på kulturpolitiker och förläggare och uppvakta dem.

Vad gör då de svenska biblioteken under Mångkulturåret? Biblioteken är ju öppna för alla under hela året så det borde vara en självklar plats för mångkulturella möten – inte bara under 2006 utan alla år. En del menar även att den löpande verksamheten visar att det är så. Ändå kommer flera bibliotek runtom i landet att ha särskilda program med mångkulturell prägel – seminarier, ut-

ställningar, föreläsningar och författarbesök. Några bibliotek ute i landet, bland annat i Borlänge, arbetar med olika projekt som ska förbättra för invandrare. Tillsammans med Verdandi ska man t ex bedriva läsfrämjande projekt i invandrartäta bostadsområden.

Riksutställningars "Nattpäron" ska visas i områden där fler språk talas. Utställningen vänder sig till barn i mellanstadieåldern och ska ge dem lust till det egna språket. Barnen ska våga tro på sin egen förmåga att se, tänka och berätta genom att lockas med föremål, bilder och stämningar. Den mobila utställningen har premiär i augusti i Bergsjön i Göteborg och fortsätter sedan till bland annat biblioteken i Örebro och Södertälje. Utställningen avslutas i juni 2007.

I Luleå satsar man i år på att främja utvecklingen av de nationella minoritetsspråken meänkieli (tornedalsfinska) och samiska. Norrbottens länsbibliotek presenterar i dag på sin hemsida nästan all litteratur som skrivs på meänkieli och ska under året producera talböcker från ett antal av dem.

I Malmö kommer man att fortsätta låna ut fördomar. Det uppskattade inslaget introducerades under Malmöfestivalen (se BBL nr 7/2005). Låntagarna får möjlighet att möta sina egna fördomar när de "lånar levande böcker" t ex en muslim, en lesbisk, en rom och en djurättsaktivist.

I Sverige är det framför allt det danska förlaget Hjulet som ger ut böcker på svenska från olika delar av världen. Förlaget har riktat in sig på små upplagor, kulturstöd och distribution enbart till biblioteken. Men nu blir det även konkurrens från det nystartade svenska förlaget Trasten. Å andra sidan är det inget som oroar förläggaren Vagn Plenge på Hjulet. I en artikel i DN 5.12.2005 välkomnar han Trasten eftersom det behövs fler förläggare som vågar satsa på den här typen av böcker.

Men det finns de som gör det omvända och satsar på att översätta och introducera svensk litteratur till mer avlägsna delar av världen. En av de svenska förläggare som gjort sig känd i den arabisktalande delen av världen är Mona Henning och förlaget Dar Al-muna. Hon har satsat på att publicera

Mona Henning blir belönad för sitt arbete med barnlitteratur på arabiska.

svenska barnböcker översatta till arabiska men även turkiska, persiska och somaliska. Hennes bakgrund som Jordaniens honorärkonsul, hennes språkkunnighet och hennes akademiska kunskap om barnlitteratur fick henne att våga. I tjugo år har hon nu arbetat med att sprida litteratur över gränserna, över 80 titlar har getts ut. Många barn i världen har henne att tacka för att de får läsa moderna svenska klassiker som Pettson, Castor och Alfons i översättning.

– Nyss kom jag hem från Dubai där jag fick ta emot en hedersutmärkelse av shejken. Fint – men var är den stora satsningen på barnböcker?

Mona Henning konstaterar att det är ett väsentligt trögare klimat i dag jämfört med när förlaget startade för tjugo år sedan. I dag är det religionen som genomsyrar det mesta i arabvärlden. Även litteraturen drabbas av det.

– Det var bristen på roliga barnböcker på arabiska som fick mig att översätta svenska barnböcker. Då saknades det helt böcker för barn. De få som i dag finns är stela och väldigt fantasilösa. Många av böckerna är ofta på engelska, framför allt på de privata skolorna.

Ett stort problem i spridningen av barnböcker är att det i många delar av den arabiska världen saknas starka nätverk. Både privata och statliga organisationer lyser med sin frånvaro. Mona Henning har försökt etablera kontakt med några kvinnor inom bok- och biblioteksvärlden som är positiva och vill ha en förändring. Tyvärr saknar de formell makt eftersom det i slutändan är deras chefer som själva fattar alla beslut.

– Vi får inte glömma att traditionen med böcker för barn är en västerländsk tradition. I arabvärlden har den muntliga traditionen varit starkare. Dessutom har man inte haft en tanke på barnen.

Trots att det i dag finns kommunala bibliotek i flera arabländer saknas det bra böcker för barn. Analfabetismen är fortfarande stor och det finns få bokhandlare i arabvärlden. En upplaga på 2000 exemplar av en barnbok på arabiska är en bestseller. Men det finns ljuspunkter – Palestina satsar helhjärtat på barnlitteratur.

Allt detta slit kanske ändå slutligen betalar sig och belönas av fler än barnen. Mona Henning är en av de nominerade till 2006 års ALMA-pris för sitt läsfrämjande arbete.

ÅSA EKSTRÖM

Barnböcker som spränger gränser

Indisk fantasy eller latin-amerikansk science fiction ... eller varför inte kinesiska kung fu-romaner? Det är något som det nystartade barnboks-förlaget Trasten hoppas kunna erbjuda läsarna.

ANNA GUSTAFSSON CHEN och Matilda Wallin är två bibliotekarier som tröttnat på att ingenting händer beträffande utgivningen av barnböcker från andra delar av världen än den anglosaxiska. Nästan hälften av alla barnböcker i Sverige är översättningar, 73 procent av dem är skrivna på engelska. Därefter kommer japanska, de flesta är så kallade mangaserier som översatts. Efter att ha suttit på x antal konferenser och seminarier där frågan om barnböcker från "hela världen" avhandlats har de valt att ta saken i egna händer.

– Det finns ett behov och en efterfrågan men för att någonting överhuvudtaget ska hända har vi insett att vi får göra det själva. Det är de större bokförlagens ovilja att ge ut böcker från övriga delar av världen än den engelskspråkiga som retat oss mest, säger Anna Gustafsson Chen som själv arbetar som översättare (kinesiska och engelska).

Översättningar av barnböcker från den icke-engelskspråkiga världen är ovanliga i Sverige. Bibliotekarier är ofta medvetna om behovet av dem men sällan de stora bokförlagen. Som skäl att inte ge ut böcker på främmande språk anges ofta att de svenska barnböckerna är så goda att översatta böcker inte behövs.

– Ett argument som inte håller eftersom vi som vuxna aldrig skulle acceptera att ute-

FOTO ÅSA EKSTRÖM

Anna Gustafsson Chen vill att fler svenska barn ska få läsa bra böcker från hela världen

stängas på det sättet från övriga delar av världen. Vi skulle inte vilja vara utan översättningar av författare som Fjodor Dostojevskij och Elfriede Jelinek. Den möjligheten borde även barnen få vad gäller barnböcker.

Anna Gustafsson Chen och Matilda Wallin arbetar i vanliga fall på Internationella biblioteket i Stockholm men har nu tjänstledigt respektive friår för att kunna arbeta ideellt med uppbyggnaden av Trasten. Även journalisten Anita Carlsson är involverad i arbetet med det nystartade barnboks-förlaget. Tras-

ten är en underavdelning till Tranan, förlaget som specialiserat sig på litteratur från Afrika, Asien, Latinamerika och delar av Europa.

Trasten specialiserar sig på internationella barnböcker översatta till svenska. Förlaget kommer att söka ekonomiskt stöd från organisationer och institutioner som arbetar för internationalisering. Man hoppas på stöd från Kulturrådet och EU. Vissa länder har även ett eget stöd som möjliggör att deras egna författares böcker sprids i världen.

– Vi vill understryka att det inte är välgö-

Barns väntan

renhet som vi sysslar med. Det är av ren egoism som vi gör det. Vi vill också kunna ta del av spännande och bra text- och bilderböcker för barn. Samtidigt vidgar vi vyerna bortom Lönnebergas horisonter.

Trasten räknar med att ge ut sex böcker under 2006. Två av titlarna är redan klara, *Den förälskade hästen* av Vytautas Landsbergis från Litauen och ungdomsboken *En annan värld* av argentinskan Graciela Montes som kommer ut till våren. Även en vietnamesisk bok, *Syrsan*, kommer att ges ut samt en afrikansk bok med serier.

– Böckerna kommer inte enbart från geografiskt avlägsna länder utan vi vill även satsa på böcker från Europa t ex Grekland och Polen.

Det viktigaste är att de här barn- och ungdomsböckerna inte bara blir en form av ”nytighetslitteratur” menar Anna Gustafsson Chen.

– När vi läser översatta romaner från England eller USA gör vi det oftast inte i studiensyfte utan helt enkelt för att vi vill läsa bra böcker. Den inställningen bör också gälla barn- och ungdomsböcker från övriga världen.

Samtidigt medger hon att vinsterna är flera med att sälja dessa böcker.

– Vi kan inte vara så nationella som vi är när det gäller barnböcker. Vi lever trots allt i en mångfaldskultur. Världen måste få komma till oss.

Den brasilianske författarinnan Ana Maria Machado instämmer säkert. I sitt tacktal som hon höll när hon fick H C Andersen-priset år 2000 underströk hon vikten av att översätta litteratur från olika delar av världen:

”Om barnen inte läser annat än de vanligaste böckerna, av de vanligaste författarna från de vanligaste kulturerna, och från de vanligaste förlagen, kommer det att fattas något i deras diet: de blir svagare och mer mottagliga för intellektuella sjukdomar.”

ÅSA EKSTRÖM

De är barn och de har flytt till Sverige, ensamma utan vuxna. Här får de vänta länge på beslut om de ska få asyl eller ej. Tre bibliotek i Västsverige satsar på att lindra barnens väntan.

– PÅ VILKET SÄTT kan biblioteket med sina resurser hjälpa dessa barn? Hur kan vi göra något vettigt för dem? Det var ur dessa frågor som projektet föddes, säger Lena Petersson, bibliotekarie i Mölndal och projektledare för Barns väntan.

Regionens kulturnämnd finansierar hennes halvtidstjänst. Även Kulturrådet har stöttat projektet med 235 000 kronor som drivs i samverkan med bland annat Migrationsverket, regionbiblioteket, skolan och olika studieförbund.

De asylsökande barnen som anländer till sydvästra Sverige hamnar först i Källered i Mölndals kommun. Där bor de i en så kallad flyktingsluss, sedan förs de yngre barnen till en förläggning i Orust medan de äldre hamnar i Lilla Edet. Sedan tar väntan vid i avvaktan på beslut om asyl. Eftersom skolan tipsar barnen om bibliotekens verksamhet är det ofta där barnen samlas. Kommunbiblioteken vill genom olika kulturaktiviteter ge de här

barnen uppmärksamhet, glädje, kunskap, större trygghet och självkänsla.

Biblioteket har bland annat köpt in fem ”språkväskor” som lånas runt på förläggningarna. Väskorna innehåller lexikon, film, musik, språkkurser och fack- och skönlitteratur på bland annat arabiska och persiska.

– Barnen blir stärkta av att läsa en tidning på sitt eget språk, se en ungdomsfilm från sitt hemland eller uppleva en dansföreställning utförd av någon som kanske inte har helsvensk bakgrund.

Dessutom har biblioteken haft ett kultur-läger med dans, film och musik för barnen. Där har de asylsökande barnen fått chansen att även möta svenska ungdomar och testa olika uttrycksmedel. Lägret hölls i somras i samarbete med Musik i Väst, Svenska Kyrkan och Röda Korset.

– Målet har varit att utveckla både bättre biblioteksservice och en kulturverksamhet för gruppen asylsökande barn och ungdomar. Där känns det som vi har lyckats och vi har fått bra respons från alla berörda, säger Lena Petersson.

Biblioteken har under projektets tid förstärkt sitt mediebestånd och fått ny kunskap. Man har fått stor hjälp av World Music Oasis i Göteborg som tipsat om film och musik från olika delar av världen.

– Det här har gett mersmak. Nu gäller att utnyttja den här kunskapen och använda den efter projektets slut, säger Lena Petersson.

ÅSA EKSTRÖM

”Barnen blir stärkta av att läsa en tidning på sitt eget språk, se en ungdomsfilm från sitt hemland eller uppleva en dansföreställning utförd av någon som kanske inte har helsvensk bakgrund.”

Vill du annonsera i
Biblioteksbladet?

Ring eller mejla Bo Eriksson!
08-717 43 57 | 070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com

Digital BiblioteksGUIDE

WAGNER

www.wagnerform.se

Låna tv-spel på biblioteket!

Kanske lockas fler unga till biblioteken när stadsbiblioteket i Malmö blir först i landet med att låna ut tv-spel.

– Det finns ett kulturellt behov som vi på biblioteken måste möta, menar Mats Nordström som är en av projektledarna.

PÅ FLERA BIBLIOTEK i landet kan barnen redan i dag låna pedagogiskt inriktade datorspel, som Alfons och Pettson. I Malmö går man längre än så i ett pilotprojekt. Sedan slutet av januari kan man låna tv-spel för spelkonsolerna Xbox och Playstation2. Ett hundratal titlar finns för utlåning, bland annat Sims och Need for speed. Enligt Mats Nordström har bibliotekspersonalen mestadels varit positiva till tv-spelen.

– Visst är det så att det är en generationsfråga eftersom många äldre inte kommit i kontakt med spelen. Den mer spelkunniga personalen har haft vissa ”utbildningspass” med de mer spelovana.

Många av spelen som finns att låna på biblioteket är våldsamma men de värsta har sålats bort.

– Bibliotekets policy är att inte ha spel med överdrivet våld eller sexism. Å andra sidan kommer vi att köpa in rena skjutspel. Man får försöka komma fram till när våldet känns motiverat. Det går till exempel inte att göra spel om andra världskriget utan att ha med våld.

Faktum är att spelen är populära samtidigt som de blir allt mer accepterade i kultursammanhang. I dag kan man både läsa, höra och se spelrecensioner i flera seriösa medier.

– Biblioteken kan inte blunda för detta faktum. Nu kan vi bara hoppas att allt fler yngre besökare upptäcker biblioteket genom spelen eller åtminstone lockas att stanna här.

Finns det inte en risk att det här blir en satsning enbart på pojkar? Det är ju ändå de som oftast spelar data- och tv-spel...

– Nej, dels kommer vi att köpa spel som passar och så ska vi ha utställningar och före-

FOTO ÅSA EKSTRÖM

drag som förhoppningsvis även ska locka flickorna.

I framtiden hoppas man att låntagarna även ska kunna låna spelboxarna och erbjudas plats att spela tv-spel inne på biblioteket, som på Dieselverkstaden i Nacka. I november

besökte och förkovrade sig bibliotekspersonalen på mässan Nordic Games i Malmö, där branschfolk och andra intressenter inom data- och tv-spelvärlden möts. Mässan anordnades i år av bland annat Nordiska ministerrådet.

Marknadsför bibliotekens skönlitteratur

Projektet i Malmö finansieras i dag inom ramen för bibliotekets egna medieanslag men på sikt hoppas man på stöd utifrån. Den förhoppningen kan besannas. Sverige och de övriga nordiska länderna har enats i Nordiska ministerrådet om att satsa 45 miljoner kronor på att utveckla data- och tv-spelen för barn och unga. Frågan är väl bara hur långt pengarna räcker – ett nytt modernt dataspel kostar bortåt 100 miljoner kronor att utveckla. Samtidigt är spelbranschen tacksam över stödet och uppmärksamheten. Det blåser medvind för spelen när till och med kulturministern medger att dataspel är kultur och att man bör utveckla spel med nordiska värderingar och på det egna språket.

Det är FörlagEtt i Stockholm som levererar tv-spelen till biblioteket i Malmö. FörlagEtt är ett mediehus som erbjuder nya filmer, böcker och både pc- och tv-spel av god kvalitet till landets bibliotek.

– Jag vågar påstå att BTJ är mer traditionella medan vi fokuserar på det nya, säger förlagschefen Christer Andersson.

Det är tre stora bolag man tecknat avtal med, bland annat Panvision, men inom dessa finns även ett tiotal småbolag. Han understryker att det tagit lång tid att få till avtal med spelbolagen.

– Framför allt har det tagit tid att övertyga de tre stora bolagen om att, liksom filmbranschen gjort, släppa loss spelen. Det har väl funnits en rädsla för att utlåningen ska påverka försäljningen negativt.

Dessutom har bolagen fruktat att piratkopieringen av spelen ska öka. Stadsbiblioteket i Malmö har inte något extra kopieringsskydd utöver det som spelen redan är utrustade med. Spelbolagen tycks dock ha accepterat en viss kopiering. Biblioteken betalar ändå för sig vilket de mer allmänna fildelningsprogrammen på nätet inte gör. Vad tjänar då FörlagEtt på avtalet med de penningstinna spelbolagen? Christer Andersson vill inte nämna några summor.

– Den största vinsten för oss som företag är att ett nytt arbetsområde öppnats. Flera har redan visat intresse. Dessutom gör vi en god gärning när vi får de yngre att söka sig till biblioteken.

ÅSA EKSTRÖM

IBÖRJAN AV ÅRET lanserades boktipsdatabasen boktips.net – ett samarbete mellan folkbiblioteken i Västra Götaland under ledning och samordning av Regionbibliotek Västra Götaland.

Ambitionen är att databasen på sikt ska bli nationell och att alla bibliotek som vill kan medverka genom att skriva, publicera och hämta tips.

Syftet har varit att bygga upp en databas där tipsen dels publiceras på en gemensam webbplats, dels kan hämtas hem och publiceras på de enskilda bibliotekens hemsidor.

– Kärnan i projektet är att boktipsdatabasen ska vara ett produktionsverktyg för det egna biblioteket kopplat till det egna lokala beståndet, säger Örjan Hellström i projektledningen.

Det lokala biblioteket gör ett urval av boktipsen och publicerar dem på den egna hemsidan. Boktipsen länkar till poster i den egna katalogen. Med hjälp av boktipsen skapar man sig ett lokalt skyltfönster och möjliggör marknadsföring av böcker ur det egna beståndet. Vid varje boktips finns också möjlighet att direkt se om boken finns inne på ett lokalt bibliotek. Genom att biblioteken samverkar och delar med sig av sina boktips kan alla bibliotek erbjuda sina låntagare aktuella boktipslistor.

Arbetet med boktips.net drog i gång i början av året med hjälp av ett stöd från Kulturrådet på 74 000 kronor. Bakgrunden var att biblioteken i Lerum och Mölndal vart och ett för sig planerade databaslösningar för att på ett bättre sätt hantera boktips. Frågan uppstod om man inte istället kunde göra något gemensamt och detta diskuterades i ett nätverk för IT-bibliotekarier inom Västra Götaland.

Utöver Kulturrådets pengar för att bygga upp databasen sker arbetet ideellt.

– Motprestationen från de bibliotek som vill dra nytta av boktipsdatabasen är att själva bidra med boktips, säger Örjan Hellström.

Mängden boktips på den gemensamma webbplatsen är ännu så länge inte överväldigande men Örjan Hellström tror inte att det ska vara några problem att få bibliotekarierna att skriva. Men att vara van vid att prata om böcker är en sak, skriva om dem en annan.

– Det återstår att se. Tanken är att vi ska ordna seminarier kring skrivande och på olika sätt skapa stimulans kring att skriva om böcker.

I projektbeskrivningen är det mer eller mindre underförstått att det är den kvalitativa, smala litteraturen som man i första hand ska tipsa om. Det står att i jämförelse med andra alternativ för den läsintresserade allmänheten utmärker sig bibliotekariernas bokanmälningar på flera sätt:

*”de bygger på ett kvalitetsurval och kan utan kommersiell hänsyn lyfta fram den smala litteraturen”, och ”de behöver inte begränsas till la-
gerförda böcker, utan lyfta fram och rekommendera all intressant litteratur ur de egna samlingarna.”*

Vem bestämmer kvaliteten och kriterierna för vad det ska tipsas om? Enligt Örjan Hellström är tanken att biblioteken ska

kunna locka med och lyfta fram böcker som inte finns och syns överallt – också sådant som är unikt i de egna lokala samlingarna.

– Vi har i uppbyggnadsskedet inte fokuserat så mycket på innehållet som på själva möjligheten: databasen som ett produktionsverktyg. Det här är än så länge en testballong och så här i början har vi inte velat belasta projektet med en massa regler.

Om det nu ska kallas tips, kortrecensioner eller anmälningar eller om det ska tipsas om Stolpes Platon snarare än Mankells Wallander – det lär väl så småningom visa sig.

boktips.net är i alla fall en insats (än så länge regional) i arbetet för att lyfta fram skönlitteratur för barn och vuxna på biblioteket.

HENRIETTE ZORN

Ingen prioriterad fråga i kommunerna

Det har nu gått drygt ett år sedan bibliotekslagen ändrades. I januari 2005 gjordes ett tillägg som innebär att alla kommuner skall anta planer för sin biblioteksverksamhet. Men de allra flesta kommuner tar det hela med ro. Att man bryter mot lagen verkar inte avskräcka särskilt många.

EN KARTLÄGGNING SOM BBL gjort med hjälp av länsbiblioteken visar att endast var tionde svensk kommun har en biblioteksplan i lagens mening.

I vissa län har man kommit längre än andra. I Kalmar län är exempelvis samtliga tolv kommuner igång med arbetet, och tre av dessa (Nybro, Emmaboda och Mönsterås) beräknas "gå i mål" inom kort. I ett antal län har däremot ingen, eller endast någon enstaka, kommun slutfört arbetet än.

Många kommuner runt om i landet arbetar visserligen med biblioteksplaner just nu och en försiktig prognos visar att i slutet av 2006 kommer ca en tredjedel av kommunerna att ha antagit en plan. Ändå väljer de allra flesta kommuner att se detta som en icke-prioriterad fråga. De flesta kommunalråd vet inte ens om vad lagen kräver. En TEMO-undersökning som utfördes på uppdrag av Svensk Biblioteksförning under hösten 2005 visade att endast 5 % av de tillfrågade kände till ändringen i lagen.

Nyligen publicerade Svensk Biblioteksförning skriften *Biblioteksplaner – från bibliotekslag till biblioteksplan*, skriven av Peter Alme-rud. Där görs ett försök att uttölja vad en biblioteksplan är, och vad den kan vara. Författaren betonar att en biblioteksplan är ett politiskt dokument: "Den är ingen verksamhetsplan, men den är en förutsättning för en verksamhetsplan". Med utgångspunkt i bibliotekslagens tio paragrafer görs en handfast genomgång över vilka konsekvenser lagen har, eller skulle kunna få, inom olika områden.

I två av landets tre största kommuner, Stockholm och Malmö, har man nyligen antagit biblioteksplaner. I Göteborg däremot har man ännu inte påbörjat arbetet.

– Frågan ligger på kommunalfullmäktiges bord, men något beslut har inte fattats, säger Christina Persson, bibliotekschef i Göteborg.

– Det positiva är ändå att man ser detta som en politisk fråga. Det negativa är förstärkt att vi ännu inte har kommit i gång.

– Frågan är inte helt enkel, säger Ewelina Tokarczyk (s), kulturkommunalråd i Göteborg.

– På många områden finns planer och policydokument och för att en biblioteksplan ska tillföra något måste man fundera lite extra – hur kan man göra något nytt? En traditionell plan gör varken till eller från.

Att Göteborg, till skillnad från Stockholm och Malmö, ännu inte kommit igång med sin biblioteksplan ska inte ses som att frågan är oviktigt, menar Ewelina Tokarczyk:

– Biblioteket är navet i kulturpolitiken, och det här är en prioriterad fråga. Men vi måste fundera igenom hur vi kan åstadkomma samverkan med de olika aktörer som finns, inte minst inom skolan, men kanske också med universitetsbibliotek och sjukhusbibliotek. Min bedömning är att arbetet kommer att komma igång under det här året.

Men i både Stockholm och Malmö har man alltså sina biblioteksplaner färdiga:

– För SSB:s del så är det vår andra biblioteksplan, berättar Inga Lundén, chef för Stockholms stadsbibliotek.

– Nu går vi vidare och jag vill påstå att den här planen är lite "vassare". Det finns ett stort

intresse för biblioteksfrågor på politisk nivå. Vi har valt att göra en utpräglad strategisk plan som visar vilken riktning vi ska gå snarare än exakt hur och vad vi skall göra. Detaljerna formulerar vi i de årliga verksamhetsplanerna som utgår från biblioteksplanen.

– Vi har lämnat målgruppsstänkandet och tittar istället på hur vi möter individens behov av att lära och uppleva, kommunicera och påverka, fortsätter Inga Lundén.

Gunilla Konradsson Mortin, bibliotekschef i Malmö, är för sin del övertygad om att biblioteksplanen kommer att leda fram till en förbättrad biblioteksverksamhet i Malmö.

– För första gången på många år kommer vi nu få en överblick över alla bibliotek: stadsbiblioteket, stadsdelsbiblioteken, skolbiblioteken, högskolebiblioteket. Finansieringsmässigt lyder de under olika nämnder och huvudmän, vilket har inneburit att ingen har ansvarat för helheten. Men nu har vi en styrgrupp bestående av kulturdirektören, utbildningsdirektören och tre stadsdelschefer och där jag som stadsbibliotekarie ingår som sekreterare.

– Det viktigaste vi lärt oss under arbetet med vår biblioteksplan är den politiska för-

LÄNKAR TILL MALMÖ, STOCKHOLM OCH UPPVIDINGES BIBLIOTEKSPLANER

Malmö: <http://www.malmo.se/download/18.d2883b1066e2aee8a80005612/biblioteksplan.pdf>

Sthlm: http://teknikaliteter.blogs.com/ssb.biblioteksplan/files/bibliotek_i_rrelse.6dec05.pdf

Uppvidinge: <http://212.247.110.141/lansbib/z-ny/uppvbiblplan.PDF>

ankringen. säger Gunilla Konradsson Mortin vidare.

– Processen är faktiskt viktigare än det slutliga dokumentet.

Hur ser det då ut i en mindre kommun? I Söderköping är biblioteksplanen just nu ute på remiss, och förväntas tas i kommunfullmäktige i mars.

– Samverkan har varit ett nyckelord för oss, berättar Annika Holmén, bibliotekschef i Söderköping. Det har blivit tydligare att vi har ett gemensamt ansvar, exempelvis för barns läsning. Vi har förhoppningar om att kunna förbättra biblioteksservicen särskilt för eleverna i grundskolan.

För att förankra arbetet intervjuade elever på gymnasiets projektledarprogram kommunpolitikerna om deras syn på biblioteket.

– Det visade sig att många hade en väldigt traditionell syn på biblioteket, fortsätter Annika Holmén.

Samtidigt är en biblioteksplan ingen garanti för att verksamheten kan få de resurser som krävs för att kunna utvecklas. Ett aktuellt exempel är Uppvidinge kommun, där man som första kommun i Kronobergs län antog en biblioteksplan under 2005. Men inför 2006 års budgetförhandlingar skedde en kohandel mellan (kd) och (s) i kommunfullmäktige som innebar att man för att rädda Kulturskolan i kommunen beslutade att skära ned biblioteksbudgeten med 25 % (en miljon kronor). Konkret innebär detta att Uppvidinges hela medieanslag dras in för 2006 samt att man tvingas stänga biblioteket i Älgult.

Bibliotekschefen Annika Persson satt maktlös på åhörarplats när beslutet klubbades i fullmäktige.

– Det är en huvudlös besparing, som får helt orimliga konsekvenser för medborgarna, säger Annika Persson. Vår biblioteksplan var tydligen inte värd någonting. Vi ligger redan under genomsnittskostnaden för länets bibliotek och då har vi även huvudansvaret för skolbiblioteksverksamheten i våra kostnader.

– Jodå, den är visst värd något. säger Per Elgestam (s), som är kommunstyrelsens ordförande i Uppvidinge.

– Men så här ser fullmäktigebeslutet ut,

tack vare att kristdemokraterna gick ihop med vissa socialdemokrater.

Uppfyller ni fortfarande bibliotekslagen i Uppvidinge kommun, trots att inte en enda bok kommer att köpas in under året?

– Jodå, det gör vi, fortsätter Per Elgestam.

– Vi stänger biblioteket i Älgult, men det är vårt minsta bibliotek, och de som bor där har bara sju kilometer till närmsta bibliotek.

JAKOB HARNESK

Bibliotekskonsult och skribent i BBL

Uppvidinge

Ännu ett exempel på lagens brister

DEN PLÖTSLIGA biblioteksrockaden i Uppvidinge har väckt starka reaktioner på många håll. Den har uppmärksammats i media och Författarförbundet har också lagt in en protest. Länsbibliotekarien i Kronobergs Län, Solveig Einarsdottir, säger att hon aldrig varit med om att en sådan stor besparing röstas igenom utan beslutsunderlag.

– Det skedde i sittande fullmäktige och det omfattar en fjärdedel av bibliotekets budget. Det är inte rimligt att en kommun inte köper böcker på ett år. Låntagarna kommer att sluta komma, säger hon.

Hon betonar också att fjärrlån inte kommer att gå att använda som ersättning för uteblivna medieinköp. Inte heller kan man räkna med att de övriga kommunerna i Kronobergs län ska kunna stå för hela försörjningen av Uppvidinge invånares behov av litteratur.

– Vi var med och tog fram en biblioteksplan, men sedan följer man den inte. Det som står i bibliotekslagen går inte att lita på. Det skulle behöva stå mer där än att det bara "skall finnas" ett bibliotek – till exempel att biblioteket måste ha ett aktuellt utbud, säger Solveig Einarsdottir.

– Och den här kommunen gränsar till

"Det är klart att det kommer märkas men man får väl ta och läsa om sina favoritböcker det här året"

CHRISTINA LINDQVIST (kd), lokalpolitikern som kom med besparingsförslaget i Uppvidinge till SVT:s Smålandsnytt.

En anmälan av Svensk Biblioteksförnings skrift Biblioteksplaner – från bibliotekslag till biblioteksplaner återfinns under avdelningen Recensioner på sid 31 (reds anm).

Högsby, som varit så omdiskuterat den senaste tiden. Det är tydligen i inre Småland den verkliga krisen är.

Närheten till Högsby är minst sagt symbolisk eftersom Uppvidinge ännu en gång på kort tid visar att bibliotekslagen inte håller måttet. Och det här med biblioteksplaner – är det bara ännu mera av alla de vackra ord som biblioteksvärlden är så full av? Niclas Lindberg, Svensk Biblioteksförningens generalsekreterare, säger att en stor del av problemet är att det inte finns någon myndighet som har tillsyn över bibliotekslagen.

– Skulle det finnas en sådan myndighet, av typen Skolverket, så skulle den kunna gå in och titta på hur tex Uppvidinge kommun sköter sig.

Exemplet Uppvidinge skall dock inte avskräcka någon från att skapa en biblioteksplan, tycker han. Men man måste vara realistisk och utgå från verkligheten snarare än från utopier. Tydlighet är a och o.

– Det är viktigt att biblioteksplanen är ett både strategiskt och verklighetsförankrat dokument och inte en papperstiger som blir alla goda gåvors givare. Man får inte bygga biblioteksflustlott, och man måste våga vara tydlig.

ANNINA RABE

”Biblioteksplanen betonar betydelsen av bibliotek”

En höstregnig dag i slutet av oktober träffade Helle Barrett,^{1:e} skolbibliotekarie i Malmö, Matz Nilsson, utbildningsdirektör i Malmö. Det är drygt fyra år sedan han tillträdde tjänsten och han har vid flera tillfällen visat både intresse för och engagemang i biblioteksfrågor.

DET LÅNGSIKTIGA arbetet med att lyfta fram skolbiblioteket som en viktig framgångsfaktor för skolans måloppfyllelse, börjar nu ge resultat. Skolminister Ibrahim Baylan har tydligt visat att regeringen anser att skolbiblioteken har en viktig roll i skolans uppdrag. I Malmö har kommunstyrelsen antagit en biblioteksplan som omfattar både skol- och folkbibliotek. Planen bygger på tillgänglighet, kvalitet och samverkan. I arbetsgruppen har vi varit representanter för skola och bibliotek: rektor, lärare, skol- och folkbibliotekarier och politiker har under flera år arbetat med planen.

Vad tycker Malmös utbildningsdirektör om det här? Har han förslag på hur vi kan marknadsföra skolbiblioteket som verktyg, och axla uppdraget att arbeta med läsning och språkutveckling? Varför är det viktigt med skolbibliotek?

– Det är viktigt av flera orsaker. Tittar man på verktyg för lärande i gymnasieskolan och vuxenutbildningen är biblioteken värdefulla för att stimulera och utveckla språkinläringen, något som ligger mig varmt om hjärtat.

– Den andra frågan som jag tycker verkar oerhört viktig idag på gymnasienivå men framför allt på vuxenutbildningarna, är den som handlar om informationssökningen. Vi har ju projektarbetet i gymnasieskolan idag och här är informationssökning och källkritik två viktiga verktyg, säger Matz Nilsson.

En tredje aspekt som han lyfter fram är det demokratiska perspektivet, att förstärka möjligheterna för åsiktsfrihet, yttrandefrihet och även att utveckla sitt lärande inom flera områden. Ett bra språk innebär att man har identitet och möjlighet att utveckla sitt eget lärande, det livslånga. Du fostras i att kunna lära själv. Demokratifrågan ligger i hela fundamentet.

– Det finns helt klart en socioekonomisk dimension. Därför måste man fostra i an-

vändningen av bibliotek. Det är där jag tycker biblioteksplanen är bra. Just därför att den slår an betydelsen av biblioteken i Malmö stad. Vi satsar offensivt på och lyfter fram betydelsen av bibliotek: Malmö stad satsar på en biblioteksplan, Malmö högskola har Sveriges finaste bibliotek. Malmö lyfter fram betydelsen av bibliotek. Här finns många goda exempel, menar Matz Nilsson.

På grundskolenivå är standarden vad gäller biblioteken ojämn. Det finns allt från enkla bokrum till mycket välutrustade och genomtänkta bibliotek. Hur gör vi för att alla skolbibliotek ska få samma höga standard som Möllevångsskolans bibliotek som ofta framhålls som ett positivt exempel?

– Jag skulle börja redan i förskolan. Alltså läsinläringen, intresset att söka efter böcker och information måste man stimulera redan i förskolan. Och tittar man på förskolan idag så finns det ju av tradition många inslag av sagostunder och högläsning – hur utveckla detta mot biblioteken? Där kommer biblioteksplanen in. Den måste kopplas inte bara till skola och förskola utan också med hänsyn till barns utveckling och miljö, till stadsdelarna. De olika stadsdelsbiblioteken måste

”Forskning visar att skolbiblioteket som pedagogisk funktion och dess roll som kreativ språk- och lärmiljö kommer bäst till sin rätt om skolbibliotekarier och lärare samarbetar och om skolbiblioteket används som ett redskap i undervisningen.”

IBRAHIM BAYLAN i ett tal på Kommunförbundet den 18 oktober 2005

Matz Nilsson, utbildningsdirektör i Malmö.

också ta ett ansvar för att integrera skolverksamheten. Filialbiblioteken spelar en viktig roll därför att de måste jobba mot skolorna, tillsammans med skolorna och förskolorna.

Går det att knyta ihop uppdragen för skolor och folkbibliotek? Hur ser helhetsbilden ut?

– Vi behöver hitta mötesplatser. Skolbiblioteket är en mötesplats, klassrummet en annan. Och det är viktigt att de blir tydliggjorda. Lärarna bör se biblioteksfunktionen som en del i sitt arbete så som det står i läroplanen.

– I gymnasieskolan behöver vi ett helt annat fokus på läsinläring och språkutveckling. Samtal, möten och reflektion är mycket viktigt och kan ha en livslång betydelse. Det är viktigt att ta tillvara alla resurser inte minst skol- och folkbiblioteken.

– Nu bygger vi nya skolor och vad är den centrala mötesplatsen – jo det är biblioteket. Från och med läsåret 05/06 så har alla våra gymnasieelever på nationellt program tillgång till skolbibliotek. Det är en medveten satsning vi gör och det roliga är: ingen inom förvaltningen ifrågasätter det.

På vilket sätt kan man förnya eller lyfta fram biblioteksfunktionen?

– Genom att lyfta fram utvecklingsinriktade bibliotek kan man inspirera och stimulera. Ta t ex Möllevångsskolan som fått mycket fin och positiv kritik utifrån. Jobba vidare med det, utveckla det, ha det som inspiration för andra skolor att följa efter. Det behövs sådana här skolor som går före, som visar vägen och inspirerar. Vad är det som krävs? Det handlar om ett engagemang från skolläda-re, personal och elever.

HELLE BARRETT,^{1:e} skolbibliotekarie i Malmö

Bibliotekarie

– inte längre ett framtidsyrke?

BARA FÖR ETT år sedan kunde man i Saco:s Välja Yrke-skrift läsa att bibliotekarie – det är ett framtidsyrke (BBL nr 10/2004). De skäl som angavs var dels den nya arbetsmarknad som nu öppnar sig, också i ett europeiskt perspektiv, för utbildade specialister i informationssökning och –förmedling. Dels att branschen står inför en masspensionering: före år 2020 kommer två tredjedelar av den nuvarande yrkesverksamma bibliotekariekåren att ha gått i pension.

Dystrare besked när det gäller framtiden för blivande bibliotekarier ger en ny rapport från Statistiska centralbyrån (SCB).

På uppdrag av utbildningsdepartementet gör SCB vart tredje år en prognos över utsikterna på arbetsmarknaden framöver. Syftet är att ge statsmakterna en fingervisning om hur olika utbildningar bör dimensioneras men också att fungera som en studie- och yrkesvägledning för allmänheten.

”Trender och prognoser” beskriver den senaste utvecklingen inom områdena befolkning, utbildning och arbetsmarknad samt utsikterna fram till 2020. Framför allt presenterar man beräkningar över tillgång och efterfråga.

Beträffande bibliotekarier konstaterar man i ”Trender och prognoser” att det de senaste åren har det varit ett överskott på utbildade bibliotekarier. Från arbetsgivarhåll har man rapporterat god tillgång på sökande till lediga tjänster, med andra ord: man har kunnat välja och vraka. Och det kommer att vara fallet även under de närmaste 15 åren om får tro SCB:s beräkningar. Trots stora pensionsavgångar (drygt hälften av de nu yrkesverksamma är 50 år eller äldre) väntas tillgången på utbildade bibliotekarier öka markant. ”Trender och prognoser” beräknar att ökningen blir så pass stor som 2000 personer eller 40 procent medan efterfrågan förväntas visa endast en svag ökning. Med andra ord är ett växande överskott på bibliotekarier att vänta under prognosperioden. Överhuvudtaget tycks det som om humanister går en kärv framtid till mötes, vilket i och för sig inte är

något nytt. När såg arbetsmarknaden ljus ut för litteraturvetare, historiker, konstvetare, konstnärer etc?

De humanistiskt högskoleutbildade beräknas öka med närmare 30 procent under de närmaste 15 åren, efterfrågan väntas inte alls öka i den takten. Även här kommer alltså gapet mellan tillgång och efterfråga att växa.

Nu ska man ändå hålla i minnet att detta är en prognos, inte en sanning. En stor del av beräkningarna bygger på antaganden vars utfall är osäkert i en ständigt föränderlig verklighet. En nypa salt anbefalles och kanske särskilt för dem som vill dra några slutsatser i studie- och yrkesvägledande syfte. Det är bara några år sedan som en framtida lärarbrist var på allas läppar. I SCB:s rapport

kan man nu läsa beräkningar som visar att det utbildas för många grundskole- och gymnasielärare.

Däremot är det nog uppenbart att prognosen kan få rätt när det gäller en framtida brist på arbetskraft inom vård och omsorg. Under de kommande 15 åren

kommer befolkningen i åldern 65 år och däröver att öka med nära en halv miljon. År 2040 är ökningen räknat från idag en knapp miljon. Antalet personer i yrkesaktiv ålder ökar inte alls i samma takt och även om den skulle öka så kommer försörjningsbördan att stiga – först måttligt men från 2020 allt starkare.

Med alltfler äldre kommer efterfrågan på arbetskraft utbildad inom hälso- och sjukvård och social omsorg att öka. Eftersom tillgången inte ökar lika mycket som efterfrågan är risken stor att det kommer att råda brist på arbetskraft med sådan utbildning och då, enligt SCB, främst arbetskraft med gymnasial utbildning på området. Vård, skola, omsorg har varit det politiska mantrat de senaste tio åren och valrörelsernas slogan framför andra. Satsa är nog bra men tänk om ingen vill jobba där framtidens jobb finns? Antalet studerande på gymnasiet omvårdnadsprogram har sjunkit markant under det senaste decenniet.

HENRIETTE ZORN

Författarförbundets aktionsplan

I BÖRJAN AV december förra året överlämnade biblioteksrådet i Sveriges författarförbund en politisk handlingsplan till riksdagens kulturutskott. Handlingsplanen rymmer ett antal förslag som syftar till att förbättra situationen på folkbiblioteken, arbetsplatsbiblioteken och skolbiblioteken.

Bland annat föreslår man att en utredning tillsätts med uppgift att utvärdera och stärka bibliotekslagen. Man vill också ha en utredning som får i uppdrag att formulera krav på en nationell bibliotekspolitik. När det gäller skolbiblioteken vill man att dess roll förtydligas. Bibliotekslagens bestämmelser om skolbibliotek bör gälla som styrdokument likvärdigt med skollagen för varje kommun. Kommunerna bör också få öronmärkta pengar för att anställa utbildade skolbibliotekarier och bibliotekspedagoger i alla skolor.

I aktionsplanen från Författarförbundets biblioteksråd finns vidare ett förslag om riktade och långsiktiga statliga insatser till arbetsplatsbiblioteken samt förslag om att litteratur- och distributionsstödet bör utvärderas och stärkas (se också intervjun med den nya ordföranden i SFF:s biblioteksråd på sid 32).

HZ

Mustafa Can ny i Kulturrådets styrelse

REGERINGEN HAR UTSETT fem nya ledamöter till Kulturrådets styrelse. Från 1 januari till den 31 december 2008 har följande personer förordnats: Mustafa Can (journalist och skribent), Kristian Berg (fd chef för Historiska museet), Karin Helander (professor i teatervetenskap, Stockholms universitet), Claes Rydberg (kulturchef i Jönköpings kommun) samt Leif Stinnerborn (regissör).

Sedan tidigare är Anna Hedborg ordförande i styrelsen. Generaldirektören Kristina Rennerstedt är självskriven ledamot i styrelsen. Kvar som ledamöter sedan tidigare är också Sture Carlsson, Marianne Lindberg De Geer, Ljiljana Dufgran, Lars Hjertén samt Thomas Millroth.

HZ

Utlåning i mp3-format – en succé med förhinder

Utlåningen av böcker i mp3-format på Skövde stadsbibliotek har gått över förväntan. Tekniken är enkel och tilltalar både unga och gamla. Men nu är det osäkert om försöksverksamheten kan permanentas.

SKÖVDE STADSBIBLIOTEK började på prov med utlåning av böcker och språkkurser i mp3-format i juni i år (se även BBL nr 6/2005). Projektet blev vida omtalat och togs upp både i lokala och rikstäckande medier.

– Det blev en fantastisk respons, säger Anna Gullstrand, projektledare. Vi har varit och pratat på konferenser och utbildningar. Och sedan vi började har vi fått hundratals mejl från låntagare landet över som undrar hur de kan få tillgång till detta.

Anna Gullstrand demonstrerar hur mp3-stationen fungerar. Den platta skärmen sitter fäst i ett stålstativ, nertill ligger en fyrkantig box som innehåller hårddisken. Här finns 16 skönlitterära böcker och 14 språkkurser redo att laddas ner till låntagarnas egna mp3-spelare. Det är bara att koppla in spelaren i USB-porten och peka sig fram på skärmen. Själva nedladdningen tar några minuter.

– Jag tycker att den här tekniken är jättebra. Det blir ju aldrig någon kö på böckerna, alla som vill kan få låna. Till exempel har *Tjuvarnas marknad* av Jan Guillou lånats ut 419 gånger under de första sex månaderna. Om det skulle vara en vanlig bok skulle den bara ha kunnat lånas ut sex gånger under samma tid

Idén till mp3-utlåning föddes hösten 2004, berättar Anna Gullstrand.

– Vi såg att många ungdomar använder mp3-spelare på ett väldigt självklart sätt. Så jag gick ut på nätet för att se om det fanns några svenska böcker att få tag på i det formatet.

Det fanns det, via SweMD.com i Halmstad. Företaget började med försäljning av mp3-böcker för 1,5 år sedan och har nu ett 60-tal titlar. Efter förhandlingar med Piratförlaget och Univerb, två av de förlag som levererar mp3-böcker till SweMD, kunde samarbetet sätta igång.

Förutom ungdomar har många äldre lockats av den nya tekniken, enligt Anna Gullstrand.

– Man skulle kunna tro att det känns för nytt och okänt för äldre, men många har till och med gått och köpt en mp3-spelare enbart för det här syftet.

Dessutom har det varit ett populärt alternativ för läshandikappade.

– Jag har fått flera gripande berättelser från till exempel dyslektiker som kunnat tillägna sig litteratur på det här sättet – grupper som tidigare mest förknippat biblioteket med skola och misslyckande.

Skövde bibliotek har beslutat att inte kräva något lånekort vid utlåningen av mp3-böcker. Eftersom de inte behöver lämnas tillbaka finns inget behov av att kunna spåra låntagarna. Under sommaren lockade detta många semesterfirare att komma in och prova tekniken, och under vinterhalvåret har

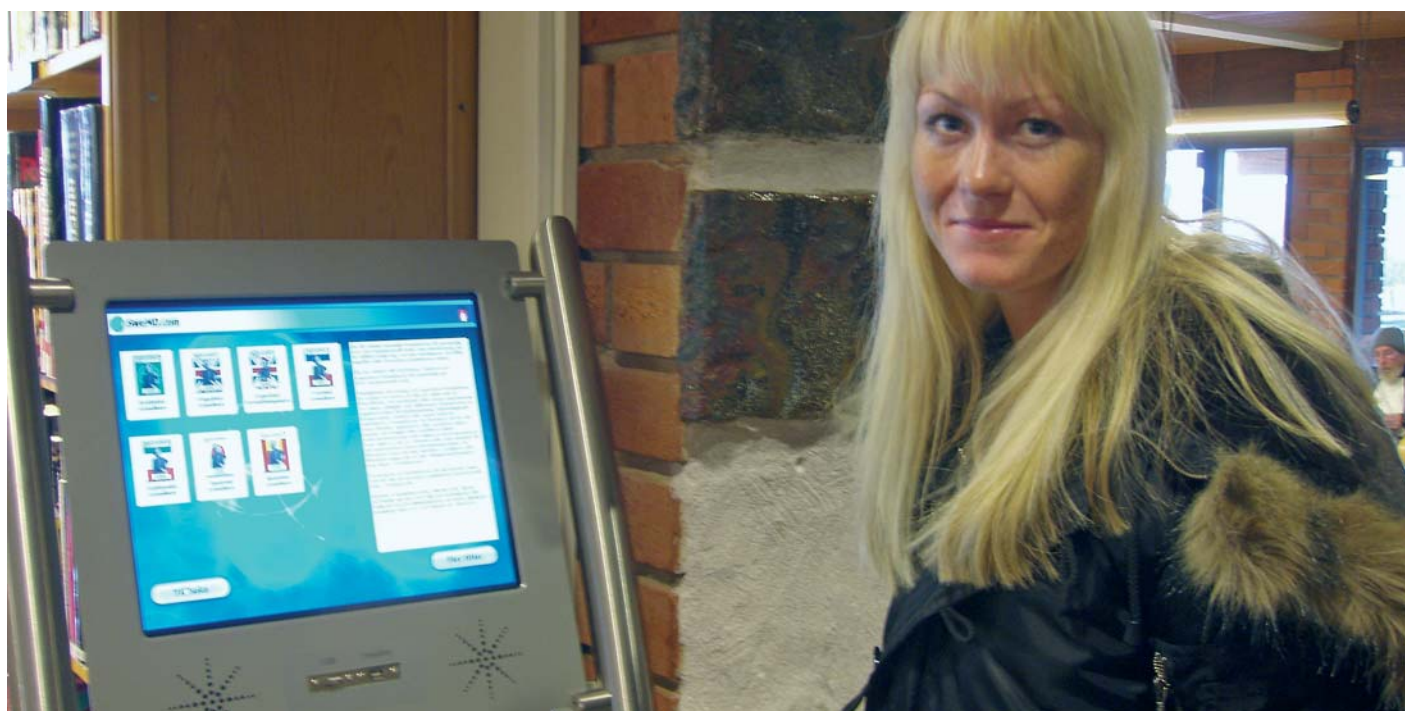

FOTO: FATIMA GRÖNBLAD

Malin Toresson från Tibro är i Skövde över dagen och slank in på biblioteket för att ladda ner en språkkurs i engelska.

– Det är första gången jag lånar en ljudbok, jag läste om det här i tidningen och blev nyfiken. Jag brukar vara ute och promenera ganska mycket, då passar det bra att lyssna på böcker.

– Jag har fått flera gripande berättelser från till exempel dyslektiker som kunnat tillägna sig litteratur på det här sättet – grupper som tidigare mest förknippat biblioteket med skola och misslyckande, berättar Anna Gullstrand, Skövde bibliotek.

många pendlare passat på att ljudsätta sina resor till och från jobbet.

En oväntad svårighet med tekniken har varit att mp3-stationen inte fungerar ihop med alla mp3-spelare. Nya spelare utvecklas hela tiden i mängder av fabrikat, och de med stor hårddisk har ibland fungerat dåligt. Det har lett till en del extraarbete för personalen som när det krånglar, måste sköta nedladdningen via en dator i informationsdisken. Hos SweMD finns nu en förbättrad station som skall klara alla typer av spelare.

Vissa av låntagarna på Skövde stadsbibliotek har redan lyssnat igenom hela utbudet av skönlitteratur och efterfrågar fler titlar. Hitills har förlagen varit tveksamma till att samarbeta. Men Anna Gullstrand hoppas att det lossnar framöver.

– Jag känner mig övertygad om att detta är en teknik som biblioteket måste tillhandahålla. För mig är det självklart att vi ska använda den teknik som folk använder – finns det på marknaden ska det finnas här på biblioteket.

FATIMA GRÖNBLAD, *Metra reportage*

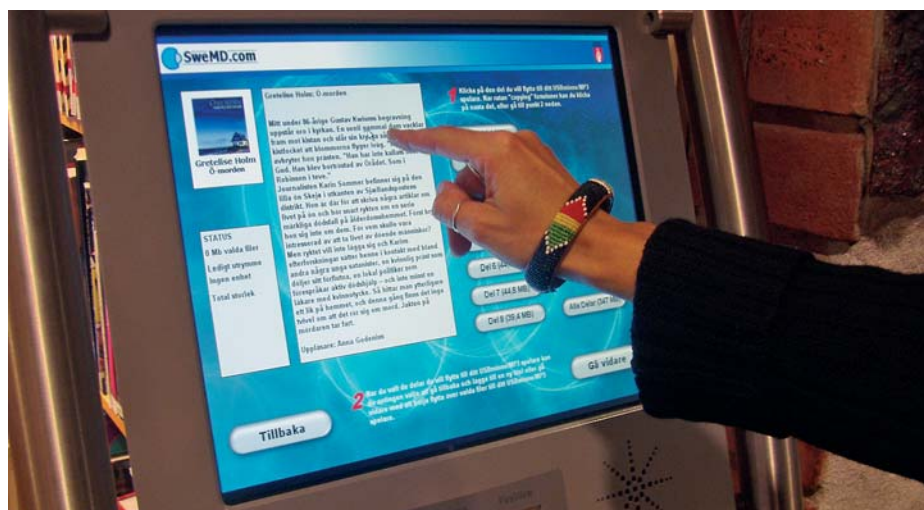
FAKTA:

Skövde bibliotek har 16 skönlitterära ljudböcker och 14 språkkurser i mp3-format till utlåning. Från 22 juni till 9 december 2005 laddade låntagarna ner 4164 böcker. Språkkursen i spanska och Tjuvarnas marknad av Jan Guillou var populärast.

Enligt avtalet mellan den nationella upphandlingstjänsten KULDA och företaget SweMD kostar mp3-stationen 26 900 kronor. Ett baspaket med mp3-böcker kostar 3295 kronor i månaden.

Utlåningen i mp3-format förstör möjligheten till försäljning?

Piratförlaget, huvudleverantör till satsningen i Skövde, har beslutat dra sig ur. Istället vill de prova en annan variant, med utlåning av förinspelade mp3-spelare.

– NÄR MAN LADDAR ner en mp3-bok från stationen så kan det förmedla en känsla av att man får något istället för att låna. Det tycker vi är en viktig symbolisk skillnad, säger Sofia Brattselius Thunfors, förläggare på Piratförlaget.

Piratförlaget har levererat alla skönlitterära titlar till mp3-stationen i Skövde, medan Universitetsbiblioteket i Skövde har bidragit med språkkurserna. Efter att ha utvärderat det halvårslånga försöket har Piratförlaget nu beslutat att dra sig ur. Det innebär att det inte blir mycket kvar i stationen.

Den främsta orsaken till att förlaget avbryter satsningen är enligt Sofia Brattselius Thunfors att mp3-böckerna inte måste lämnas tillbaka. Hon är rädd att det förstör möjligheterna för försäljning.

– Hur känner de som har köpt en mp3-fil via nätet och sedan åker till Skövde och får veta att den finns gratis? Det blir lite konstigt. Det kostar ganska mycket att producera en ljudbok så vi måste veta att vi får tillbaka pengarna.

Anna Gullstrand, Skövde stadsbibliotek, håller inte med om att det skulle vara en konflikt att en mp3-bok både kan köpas över nätet och fås på biblioteket.

– Det kommer alltid att finnas många människor som inte tar sig till ett bibliotek som har stor glädje av att köpa böckerna via nätet. Tjänsterna kompletterar varandra.

Enligt Anna Gullstrand skulle biblioteken mycket väl nöja sig med de lite äldre titlarna på förlagens backlist. Då skulle förlagen ändå vara försäkrade om att kunna sälja nya mp3-böcker. Sofia Brattselius Thunfors håller delvis med, men menar att det inte är något alternativ för Piratförlaget.

– Vi har bara ett 40-tal ljudbokstitlar, det blir inte så mycket backlist av det. Om det ska bli något sådant vill vi att det ska vara en fylig backlist som hålls vid liv. Det skulle möjligen vara en intressant lösning om de stora förlagen som har många titlar bestämde sig för att vara med.

Enligt Martin Franzén, vd för SweMD.com, är många förlag oroliga för att försäljning och utlåning av mp3-böcker medför olaglig fildelning på nätet. Han menar att det är en överdriven rädsla.

– Problemet med fildelning finns – vad vi har sett – knappt inom bokvärlden. Det är en stor skillnad i jämförelse med musikfiler – jag kan njuta av Eros Ramazzotti även om jag

inte har en susning vad han sjunger om. Där-
emot är det inte så stor efterfrågan på böcker
på svenska.

SweMD.com använder ett system där alla
köpta mp3-filer blir omdöpta. På så sätt går
det att spåra vem som är upphov till eventuell
olaglig spridning. Än så länge har man inte
upptäckt något fall där företagets produkter
fildelats.

Anna Gullstrand tror inte att utlåning via
bibliotek innebär en risk för förlagen, snara-
re menar hon att det skulle minska intresset
för att fildela.

– Om mp3-böckerna finns gratis på biblio-
teket finns det ju ingen anledning att ladda
ner dem från nätet. Jag tycker att förlagen
skulle se utlåningen som en styrka för då är
de försäkrade ersättning.

Sedan slutet av oktober bedriver även
Stockholms stadsbibliotek ett försök med ut-
låning av mp3-böcker. Där får låntagarna
med sig en mp3-spelare som är färdigladdad
med en bok. Hittills finns tio titlar att tillgå,
levererade av bland andra Piratförlaget, Mo-
dernista och Talande böcker. Varje titel finns
på fem mp3-spelare vilket sammanlagt ger
50 poster. Spelarna lånas ut i befintliga sys-
tem och har en lånetid på 30 dagar.

– Det känns bättre än lösningen som testa-
des i Skövde, säger Sofia Brattselius Thun-
fors på Piratförlaget.

– För då lånar man verkligen boken och
lämnar sedan tillbaka den. Dessutom passar
det dem som inte har egna spelare, eller som
inte är teknikkunniga.

Sofia Brattselius Thunfors betonar att
även projektet i Stockholm är ett försök som
måste utvärderas. Eftersom utvecklingen när
det gäller ljudböcker är så snabb är det svårt
att säga var det hela kommer att landa.

– För bara några år sedan fanns många
ljudböcker fortfarande på kassetter. Och det
är bara sedan drygt ett år tillbaka som vi be-
driver försäljning av böcker i form av mp3-fi-
ler. Det är svårt att förutse var vi kommer att
stå om ytterligare sex månader.

FATIMA GRÖNBLAD, *Metra reportage*

Allt fler fildelar mp3-böcker!

NÄR VD:N FÖR SWEED.COM säger att det
inte finns så stort intresse för att fildela mp3-
böcker är det nog inte helt korrekt. Det var
länge sedan fildelare enbart delade musik.
När BBL i början av året undersökte vilka
böcker som fanns tillgängliga bland fildelar-
na så var det *samtliga* av Piratförlaget, Moder-
nista, Talande böcker och Univerbs boktitlar!
Flera av bokuppläsningarna från Sveriges
Radios program fanns även tillgängliga.
Deckare, språkurser och barnböcker är alla
lika populära – och allt i mp3-format. Även
böcker på andra språk hittades – som tal-
böcker av William Burroughs och Noam
Chomsky. Utbudet blir bara större för var dag
som går. Frågan är väl bara om Piratförlaget
på allvar tror att fildelningen av mp3-böcker
minskar när man drar sig ur Skövdesatsning-
en?

Man kan nog tala om en stor folkrörelse
när det gäller fildelning.

Över en miljon svenskar ägnar sig åt att
dela med sig av bland annat film, bilder, affi-
scher, spel, musik, dataprogram och böcker.
Enligt Statistiska centralbyrån (SCB) statis-
tik för 2005 är det framför allt unga män som
ägnar sig åt fildelning. Sedan den 1 juli 2005
är det i Sverige olagligt att ägna sig åt fildel-
ning med upphovsrättskyddat material. Många
av fildelarna använder sig av DC++ där man
kopplar upp sig mot hubbar med andra
användare, uppdelat efter utbud. Eller så an-
vänder man sig av Bittorrentsidor som Pirat-
bay.

Fast det är fel att likställa fildelning med
piratkopiering. Ännu är det helt lagligt att
ladda ner mängder av upphovsrättsligt fritt
material. Många musiker, artister, konstnä-
rer, filmare och dansare delar mer än gärna
med sig av sina alster på nätet... men som i
framtiden hoppas kunna ta betalt för det.

ÅSA EKSTRÖM

2,6 miljoner till läsfrämjande insatser

BARNENS BIBLIOTEK får en miljon kronor
för det numera nära nog permanentade pro-
jektet Barnens bibliotek på Internet. Malmö
stadsbibliotek får 142 000 kronor för ett helt
nytt projekt: Från berättande till bok. Det är
en verksamhet där man engagerar flerspråki-
ga gymnasieelever som fungerar som biblio-
teksambassadörer och som arbetar uppsö-
kande med bokbussen som bas. Sammanlagt
har Kulturrådet fördelat 2,6 miljoner kronor
för insatser som i första hand främjar läsning
bland barn och unga. Kommuner, skolor, för-
skolor, bibliotek och ideella organisationer
hör till dem som kan söka bidrag. Vid fördel-
ningen i december 2005 fick tolv projekt av
totalt 45 sökande bidrag. Av dessa är sju pro-
jekt helt nya.

Utöver Malmö stadsbibliotek fick bland
annat Gotlands länsbibliotek 225 000 kronor
för ett nytt projekt för språkutvecklings-
arbete i länet. Stockholms stadsbibliotek fick
50 000 kronor i bidrag för ett nytt projekt där
skolor och folkbibliotek arbetar med materi-
al kring pristagarna av Litteraturpriset till
Astrid Lindgrens Minne, ALMA.

De övriga som fick bidrag till nya läsfrämj-
ande projekt var:

- Förskolan Regnbågen i Kil, Barnen på
Regnbågen 145 000 kronor, år 1 av 2
- Kalix kommunbibliotek, Läslyftet,
152 000 kronor
- Länsbiblioteket i Jönköping, Läsa mera,
48 000 kronor
- Länsbiblioteket Uppsala, Språket, typ –
redan på skötbordet, 25 000 kronor

Utöver de sju nya fick fem projekt som tidi-
gare beviljats stöd ytterligare medel för att
fortsätta. Bland dem SISU Idrottsutbildarna
Västerbotten som för andra året får 300 000
kronor för projektet "I rörelse" (se även sid
26) HZ

LÅNA UT STAVGÅNG

Stavgång ökar förbränningen och stärker nacke, axlar och rygg. Axess förebygger och rehabiliterar.
Svensk kvalitet, 2 års garanti. **BÄST I TEST** (Aftonbladet 2005 03 07)

Kontakta oss om hur ditt bibliotek kan låna ut stavgång.

Kolfiberteknik AB. Telefon 0495-306 93. info@kolfiberteknik.se

www.axess-sports.com

Hört det senaste?

Eurobib presenterar Luna, en ny ljudfåtölj för bibliotek och andra platser där människor vill lyssna på talböcker eller musik utan att störa. Eller bli störda.

Välkommen till Stockholm Furniture Fair om du vill lyssna och se mer.

Eurobib

Stockholm Furniture Fair, monter C12:31.
www.eurobib.com

En bok till?

Har inte biblioteken nog med böcker? Om barn-uppföstran, knyppling, intervallträning och om strandsatta på öde öar.

Jo, men inga med fakta om 386 svenska tidskrifter. Om tidskrifter med en sammanlagd upplaga på nästan 18 miljoner exemplar. Om tidskrifter som når 39 procent av befolkningen varje dag. Om tidskrifters upplagor, redaktionella program, prenumerationspriser, utgivare, spridning och adresser. En sak till. Den är bara 2,8 cm bred i bokhyllan.

Beställ Tidskriftsboken 2006 på 08-545 298 90 eller www.sverigestidskrifter.se för 250 kr (exkl. moms och porto).

SVERIGES TIDSKRIFTER, VASAGATAN 50, 131 20 STOCKHOLM,
TEL 08-545 298 90, FAX 08-14 98 65, E-POST INFO@SVERIGESTIDSKRIFTER.SE,
WWW.SVERIGESTIDSKRIFTER.SE

**SVERIGES
TIDSKRIFT**

En tidskrift för varje mänsklig sida.

Enkät visar att **Äppelhyllan** har fått genomslag

På äppelhyllorna placerar biblioteken specialmedier för barn med funktionshinder och information om olika typer av handikapp. Begreppet äppelhylla har nu på allvar slagit rot i de svenska biblioteken. Det visar en enkätundersökning som har gjorts av Kulturrådets Kärnhushgrupp. Men hur marknadsför hyllorna och vilka aktiviteter kan man koppla till dem? Jenny Nilsson, barnbibliotekarie på TPB, redogör för enkätsvaren.

145 KOMMUNER svarade på enkäten och de svarande kommunerna har en god spridning över landet med viss övervikt för Gävleborg (100 % svarsfrekvens!), Västra Götaland, Skåne och Västerbotten.

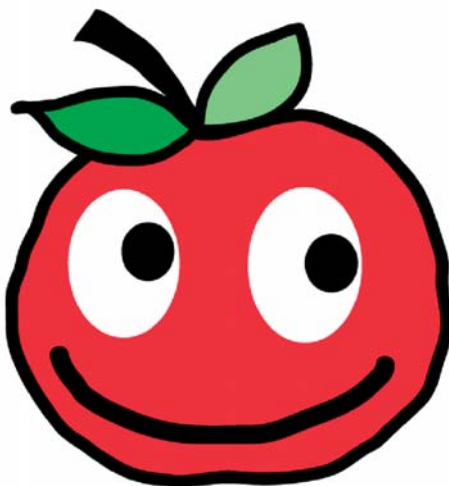
Drygt 44 % har svarat ja på frågan om huvudbiblioteket har en äppelhylla (nedan kallade äppelhyll-bibliotek). Av kommunerna som svarade nej uppgav en stor majoritet att de har en hylla under uppbyggnad. Många uppgav också att filialer och stadsdelsbibliotek är i färd med att bygga upp äppelhyllor.

Vad ställer man då på hyllorna? Av enkätsvaren framgår att det framför allt rör sig om specialmedier (51 %) och informationsbroshyrer om barn och funktionshinder (33 %). Många har också facklitteratur och facktidsskrifter om barn och funktionshinder.

Beträffande specialmedier på hyllorna är teckenspråksvideor (46 %), taktila bilderböcker (41 %), DAISY-talböcker (39 %), punktskrift (36 %) och LL-böcker (32 %) de mest förekommande.

28 % svarar att de även har annat och där märks framför allt datorprogram som är särskilt framställda för funktionshindrade barn. På hyllorna förekommer även böcker med pictogram och bliss, flanosagor och leksaker.

Flera, cirka 15 %, av äppelhyll-biblioteken har en anpassad dator i anslutning till hyllan men variationerna är stora ifråga om kringutrustning. Vissa har datorer som är välförsedda med förstoringsprogram, talsyntes, punktskriftsskärm och scanner och dessutom många särskilda program för barn med

Ett förslag på en nationell äppellogga finns nu och är framtagen av Dan Greider.

olika typer av funktionshinder. Andra nöjer sig med en helt vanlig dator och en mindre mängd särskilda program. De vanligaste programmen är läsprogram för DAISY (framför allt TPB-Reader), TPB:s speldosa och olika program från Ellas förlag.

Av enkäten framgår också att många har arbetat ambitiöst med målgrupperna och med marknadsföringen av hyllorna. Någon svarar t ex: "Vi kontaktade 'alla' - habilitering, handikappföreningar, särskolan (grundsär, träningsskola, specialskola för autistiska barn), kommunens handikappkonsulent och föräldrar".

I jämförelse verkar andra bibliotek mest ha intresserat sig för var man kan få sakkunskap om själva medierna avsedda för hyllan snarare än information om barnen och funktionshindren. Den gruppen som man huvudsakli-

gen har kontaktat under uppbyggnaden är specialpedagoger/speciallärare och ganska långt därefter kommer handikappföreningar. Anmärkningsvärt är att ganska få har haft direktkontakt med barn och unga som har funktionshinder. Även när uppbyggnadsskedet är över och hyllan finns på plats är det främst pedagoger man har vänt sig till för särskilda visningar, dock även till föräldragrupper från BVC, förskolor och skolor. Enkätsvaren ger vid handen att de vanligaste aktiviteterna för barn är särskilt anpassade bokprat och sagostunder. Flera har också haft teater på teckenspråk. Några anger att man har tänkt starta olika typer av brukarråd. De erfarenheterna vore intressanta för fler att ta del av. 20 % uppger att de har särskild information om äppelhyllan på sin webbplats.

När det gäller inköp till äppelhyllan framgår att det främst är barnbibliotekarier som har hand om det. Men det sker också i samarbete med bibliotekarier som ansvarar för talböcker och Boken kommer. Det är det allmänna anslaget till barnavdelningarna som används och ofta också inköpsstödpengar från Kulturrådet.

En överväldigande majoritet av de svarande önskar mer fortbildning inom området och hjälp att orientera sig om utbudet av specialanpassade medier och en nationell äppellogga.

Det finns nu ett förslag till en nationell äppellogga som har legat på barnbiblioteksbloggen <http://barnbibliotek.blogg.se/> under december och januari. Där har man kunnat lämna synpunkter på loggan. Logo-

typen ska ägas av Sveriges Länsbibliotekarieförening som också ska låta användandet åtföljas av kriterier för hur logotypen ska användas. Kriterierna ska tas fram av arbetsgruppen Kärnhuset.

Med stöd från Kulturrådet är Länsbiblioteket i Halland i färd med att ta fram en broschyr – Äppelhyllor, möten och metoder – som kan användas i marknadsföringen av äppelhyllorna. Ambitionen är att den ska vara lättläst och inspirerande för en bred målgrupp av föräldrar, lärare, bibliotekspersonal och handikappföreningar. Den ska innehålla allehanda tips om hur man kan jobba med anpassade medier och dessutom länktips, medietips m m. Broschyren beräknas vara klar i april och kommer då att distribueras av Länsbiblioteket i Halland men även finnas tillgänglig digitalt.

För Kärnhusgruppen

JENNY NILSSON, Barnbibliotekarie

Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB)

FAKTA KÄRNHUSGRUPPEN

Kärnhusgruppen, som bildades av sex bibliotekskonsulenter 2003, är en arbetsgrupp som verkar för att förbättra biblioteksservicen till funktionshindrade barn och ungdomar. Kulturrådet och TPB medverkar i gruppen, som i första hand vänder sig till länsbibliotekens personal. Syftet är att arrangera fortbildning, bidra till utvecklingen av bibliotekens "äppelhyllor" samt att medverka till att bibliotekens handlingsplaner för att förbättra tillgängligheten kommer till stånd i enlighet med Kulturrådets etappmål för 2005.

Arbetsgruppen arbetar ett år i taget och träffas ca fyra gånger per år.

Gruppen samarbetar med Svensk Biblioteksförnings Specialgrupp för barnbibliotek och Specialgruppen för uppsökande och social biblioteksverksamhet.

Tycker man att böcker ska läsas men ändå välkomnar nya tekniska möjligheter finns e-boken. Det är en bok som läses från en bildskärm, på en dator eller särskilt läsapparat. Det finns massor av titlar att köpa. Det går numera också att låna digitala böcker på biblioteket. Man sitter hemma vid datorn och lånar hem boken över internet.

Vad som än händer med tekniken kommer vi aldrig att sluta läsa böcker.

Lars Landström, Tidningen Ångermanland 15.12.2005.

Efter att både låntagare och personal miss-handlats på stadsbiblioteket i Eslöv har kultur- och fritidsnämnden beslutat sätta in väktare.

Mårten Kierkegaard, skftidningen 15.12.2005.

Ingen kommun i Värmland följer bibliotekslagen, som säger att alla kommuner ska anta en biblioteksplan.

Och resurserna krymper.

Kent Sjögren, Värmlands Folkblad 17.12.2005.

Lagstiftningen säger att man ska ha en plan. Då ska man också ta fram en sådan.
Niclas Lindberg om biblioteksplaner i SVD 23.12.2005.

Så undertryckt som litteraturen varit i Halmstad och så sker denna satsning. Det är först nu, när man anar den yttre monumentala konturen av biblioteket och vilken syn det ger från den andra bron, Slottsbron, som jag på allvar förstår vad som håller på att ske: Hur litteraturen sträcker hals ut över floden mot den gamla stadens portar för att slutligen ta sig in i våra liv. Vare sig vi vill eller inte.

Magnus Ödmark ser Halmstads nya bibliotek växa fram, Hallandsposten 28.12.2005.

Biblioteket var från början ett arbetarbibliotek, förlagt till maskinsalen i anslutning till manöverrummet. Nu har det blivit mycket en tjänstemannagrej det här. Det gör ingenting att tjänstemännen lånar, men det var ju inte vår drivkraft...

Mats Lunnemar om flytten av arbetsplatsbiblioteket på Skoghallsverken, Arbetaren nr 1-2/2006.

Stadsbiblioteket i Luleå blir spa för stads-hotellet.

Elite hotels köper biblioteket och bygger om det till en rekreationsanläggning – Lite flärd skadar inte, säger Bicky Chakraborty, vd och ägare av Elite hotels.

Norrbottnens-Kuriren, 17.1.2005.

Vill du annonsera i Biblioteksbladet?

Ring eller mejla Bo Eriksson!

08-717 43 57 | 070-714 90 55 | bo.erikssonmedia@telia.com

exLIBRIS

KVALITET • DESIGN • FUNKTION

2000-talets bibliotekshyllor

Med denna smakfulla, flexibla och lätta hylla kan Du sätta personlig touch på inredningen.

Biketjänst
Biblioteksinredningar
Box 30, 340 30 Vislanda

T: 0472-300 36
F: 0472-344 59

E: info@biketjanst.se
W: www.biketjanst.se

Bibliotekens boktopplista

DET BÅDE LÅNAS, KÖPS och säljs kriminalromaner som aldrig förr. En stor del av folk- och skolbibliotekens böcker köps in från Bibliotekstjänst, BTJ, som sammanställt topplistor för de mest sålda böckerna 2005. När det gäller skönlitteratur för vuxna så är trenden tydlig; det är deckare som gäller och det är norskt i topp. Av de tio mest sålda böckerna är samtliga kriminalromaner. Varför är då kriminalromanerna så populära? En del hänvisar till hjärngympa eller att kriminalromanerna ofta säger en del om det samhälle vi lever i.

– Den författare som vill bli läst ska skriva en kriminalroman. Jag tror att läsarna uppskattar en roman som satsat på en god historia. I de flesta kriminalromaner har man sat-

sat på berättandet och en dos spänning, säger Ulf Örnkloo ordförande i Svenska Deckarakademin.

Även bland barnen är denna genre populär. I topp ligger två så kallade pusseldeckare av Martin Widmark. Hans böcker om Lasse-Majas detektivbyrå är omåttligt populära och tog både första och andra pris i Bokjuryn 2005 där barn röstat fram sina bokfavoriter.

Men marknadschefen på BTJ, Roland Eliasson, anser att man inte ska stirra sig blind på listorna.

– Något som topplistorna dock inte visar är den otroliga bredd som biblioteken erbjuder. Genom oss kan de köpa mer än 6 000 olika titlar av svenska böcker per år och alla säljs.

ÅSA EKSTRÖM

Ökat intresse för produktionsstöd

120 KULTURTIDSKRIFTER får dela på 16,2 miljoner kronor i produktionsstöd för verksamhetsåret 2006. Det är en ökning med en halv miljon kronor i jämförelse med fördelningen 2005 då 118 tidskrifter delade på 15,7 miljoner kronor. Sex tidskrifter tilldelades vardera det högsta stödbeloppet, 550 000 kronor: bang, Glänta, Karavan, Ord&Bild, Paletten samt Tidskriften oOTAL. Över trettio-talet tidskrifter fick vardera det lägsta stödbeloppet, 25 000 kronor, bland dem t ex bis och Expo. I den gruppen återfinns också elva kulturtidskrifter som får stöd för första gången.

Sedan 2003 (196 ansökningar) har antalet ansökningar sjunkit år för år men nu tycks intresset för produktionsstödet åter öka. För 2006 hade totalt 192 kulturtidskrifter ansökt om produktionsstöd, det är drygt trettio-talet fler än förra året.

20 tidskrifter fick, jämfört med förra året, höjt stöd i fördelningen för 2006, de allra flesta fick en höjningen med antingen 25 000 eller 50 000 kronor. Högst höjning fick Glänta med 100 000 kronor, lägst fick Fëa Livia med 5000 kronor (från 20 000 kronor 2005 till 25 000 kronor 2006).

Inte mindre än 14 kulturtidskrifter får i år produktionsstöd för första gången, det är sex fler än förra året.

HZ

Nya tidskrifter som får stöd

Animagi, 25 000 kr
Anushilon, 25 000 kr
Besa, 25 000 kr
Cora, 50 000 kr
Femkul – feministisk kulturtidskrift, 50 000 kr
jmm, 25 000 kr
Kolla! Magasinet för det permanenta äventyret, 25 000 kr
Komma, 25 000 kr
Motiv, 50 000 kr
Nova science fiction, 25 000 kr
Populärkulturtidskriften STICK, 25 000 kr
Post Scriptum, 25 000 kr
Svarta fanor, 25 000 kr
Svensson, 25 000 kr

Läs mer om Cora, jmm, Komma och Post Scriptum i BBL nr 6/2004.

Mest sålda skönlitteratur för vuxna

1. Mordet på Harriet Krohn – Karin Fossum
2. Kennedys Hjärna – Henning Mankell
3. Änglar och demoner – Dan Brown
4. Skuggan i vattnet – Inger Frimansson
5. Flammande skyar – Nora Roberts
6. Skam – Karin Alvtengen
7. Eldsdansen – Helene Tursten
8. Det som aldrig sker – Anne Holt
9. Rum Nummer 10 – Åke Edwardson
10. I cirkeln mitt – Dan Brown

Mest sålda facklitteratur för vuxna

1. Guinness World Records (svensk upplaga)
2. Skymningsbarn – Torey L. Hayden
3. Ninas Resa – Lena Einhorn
4. Bonniers Rocklexikon – Jan Sneum
5. En Given Väg – Patricia Tudor-Sandahl
6. Det finns en särskild plats i helvetet för kvinnor som inte hjälper varandra – Liza Marklund
7. Undulater – Immanuel Birmelin
8. Andra Världskriget (Nationalencyklopedin)
9. Hinsehäxan – Lillemor Östlin
10. Dvärgkaniner – Monika Wegler

Mest sålda skönlitteratur för barn och ungdom

1. Tågmysteriet – Martin Widmark
2. Tidningsmysteriet – Martin Widmark
3. Harry Potter och halvblodsprinsen – J.K. Rowling
4. Trollkarlarna i Wittenberg – Martin Widmark
5. Dagboken – Laura Trenter
6. Sommar ihop – Thomas Halling
7. Det lysande ögat – Laura Trenter
8. Farligt Möte – Pia Hagmar
9. Livet enligt Rosa och en kille som heter Vile – Måns Gahrton/Johan Unenge
10. Här Kommer Polisbåten – Arne Norlin

Mest sålda facklitteratur för barn och ungdom

1. Anne Franks Dagbok – Anne Frank
2. Maskiner på väg – George Johansson
3. Våldboken – Pernilla Stalfelt
4. Snickra – George Johansson
5. Äckligt – Dan Höjer
6. Allt det tjejer inte vet om killar och killar inte vet om tjejer – Dan Höjer/Cecilia Torudd
7. Länder i Europa – Clive Gifford
8. Vad heter du? – Anna Ribbing
9. Första fotbolls-boken – Berndt Sundsten
10. Riket – Gudrun Wessnert

Bibliotekarie i litteraturstödsgrupp

BIBLIOTEKARIE, litteraturkritiker i Norrköpings tidningar, under stundom även bokanmälsare i BBL och nu också nyvald ledamot i Kulturrådets arbetsgrupp för litteraturstöd till svensk skönlitteratur. Ola Gustafsson har onekligen många strängar på sin lyra.

För de som inte visste det är syftet med litteraturstödet att främja kvalitet och mångsidighet i bokutgivningen. Titlar som erhåller stöd distribueras till samtliga svenska kommuner och deras bibliotek.

Arbetsgruppen för litteraturstöd till svensk skönlitteratur består totalt av sex ledamöter. De som utöver Ola Gustafsson ska göra de kvalitativa avvägningarna och bestämma vilka titlar som ska beviljas stöd är Maria Vedin, Alexandra Coelho Ahndoril, Kristian Lundberg (samtliga författare och kritiker) samt Ulf Olsson och Cristine Sarri-mo (båda litteraturvetare och kritiker).

Värsta jobbet i bokbranschen menar somliga. Hedrande och roligt, menar Ola Gustafsson i en kommentar.

HZ

350 bokhandlare kan inte ha fel!

DET ÄR I alla fall de som utser 2005 års bästa svenska böcker och vilka som ska få det nya priset Bokhandelns val. Sedan januari förra året har svenska bokhandlare varje månad röstat fram de bästa svenska böckerna i tre kategorier: skönlitteratur, facklitteratur och barn-/ungdomslitteratur. Bland annat är *Gangsters* av Klas Östergren, *Den amerikanska flickan* av Monika Fagerholm och *Underbar och älskad av alla* av Martina Haag nominerade.

En vinnare i varje kategori kommer att koras. Syftet med priset är att skapa en utmärkelse som bygger på de svenska bokhandlarnas expertkunskaper. Priset ska även lyfta fram bokhandlarnas kompetens när årets bästa böcker ska utses. Dessutom hoppas man stimulera försäljningen av svensk litteratur.

Bakom Bokhandelns val står Seelig, Sveriges enda fullsortimentsgrossist av böcker till bokhandeln. Vinnaren tillkännages i samband med prisutdelningen som kommer att äga rum den 11 mars 2006 i Akademibokhandelns citybutik i Stockholm.

ÅE

Nytt namn och nya uppgifter

MYNDIGHETEN FÖR Sveriges nätuniversitet har bytt namn och heter numera Myndigheten för nätverk och samarbete inom högre utbildning. Regeringen har beslutat om namnbytet för att det bättre ska spegla det faktum att myndigheten har fått utökade uppgifter som t ex stöd till breddad rekrytering och pedagogisk utveckling.

Myndigheten kommer liksom tidigare att ligga i Härnösand och utvecklar tillsammans med 35 högskolor och universitet IT-stödd distansutbildning. Nätuniversitetet erbjuder cirka 2600 kurser och 100 längre program.

Det var i propositionen "Ny värld - ny högskola" (2004/05:162) som förslaget om nya uppgifter för myndigheten lades fram. I det sammanhanget föreslog regeringen även att Rådet för högre utbildning vid Högskoleverket ska avvecklas.

När avvecklingen nu sker kommer Rådet för högre utbildning att överlämna ett sk testamente till Myndigheten för Sveriges nätuniversitet. Det består av en sammanfattande analys av samtliga pedagogiska utvecklingsprojekt som rådet finansierat åren 1999-2005. Testamentet ska även rymma en utvärdering av rådet samt intervjuer med dess tre ordförande.

Namnändringen och myndighetens nya uppgifter påverkar inte samarbetet Sveriges nätuniversitet.

HZ

Var med och

UTROTA HUNGERN

Ge människor kraft att förändra!
Bli månadsgivare på
www.svenskakyrkan.se/lutherhjälpen

Lutherhjälpen
Svenska kyrkan

Digital BiblioteksPORTAL

WAGNER

www.wagnerform.se

Biblioteksbladet: trycktest färger

a a	a a	a a	a a	a a
a a	a a	a a	a a	a a
a a	a a	a a	a a	a a
a a	a a	a a	a a	a a
a a	a a	a a	a a	a a

Både knopp och kropp i trim!

Den välkände f.d. fotbollsspelaren Tomas Brolin sade i en intervju: "Läsa böcker? Nä, så sjuk har jag aldrig varit". Han kanske skulle ha behövt delta i projektet "I rörelse" som pågår i Västerbotten. Där samarbetar biblioteken och idrottsföreningar för att få barn att både sporta och läsa mer.

Tjejerna i Ersboda SK har både bokprat och en väska med den egna "I rörelse"-loggan.

PROJEKTET SOM ÄR treårigt syftar till att få de sportiga barnen att läsa fler böcker och få de läsvana att röra sig mera. Barn som spelar fotboll, pingis, rider och simmar i idrottsföreningar får träffa en bibliotekarie som kommer till simhallen eller fotbollsplanen och pratar böcker. Projektet finansieras med 700 000 kronor av bland annat Allmänna Arvsfonden och Kulturrådet. I korthet går projektet ut på att barnen i idrottsklubbarna får en väska med ett trettiotal böcker. Innehållet är blandat och många av böcker är sponsrade av "En bok för alla". Det finns även CD-böcker. Just nu är 24 väskor ute bland klubbarna. Utbudet består också av böcker som passar barn med läs- och skrivsvårigheter men även ett urval för de som vill läsa spännande böcker, sportböcker, hästböcker eller faktaböcker etc. Kort sagt ett litet bärbart minibibliotek som följer med på träningar, läger och tävlingar.

– Barn ska inte behöva välja mellan idrott och böcker, de ska få både och, säger Anette Kohkoinen, litteraturpedagog vid Länsbiblioteket i Västerbotten och projektledare för "I rörelse".

För att projektet ska lyckas krävs en aktiv

tränare, anser hon. Barnen har ju ofta tränaren som en större förebild än de egna föräldrarna. Det finns tränare som är med i projektet som "tvingats" skaffa lånekort för första gången i livet – allt för att locka barnen till att läsa mer. Pizzakväll med bokprat och spökkväll i katakomberna var uppskattade teman. Dessutom får barnen träffa idoler som berättar om sitt förhållande till böcker. Bland annat ska landslagsboxaren Anna Ingman och årets kvinnliga fotbollsspelare Hanna Marklund träffa barnen.

– Barnen har själva upptäckt att det kan vara avslappnande inför en viktig match att varva ner med en bok, säger Anette Kohkoinen.

Dessutom kan man locka till bokläsning med lite mindre konventionella metoder. Lästävlingar lockar mer än traditionella argument som att läsning är bra för fantasin.

– Det svåraste är att nå de mer läsvana barnen och få dem intresserade av sport. De är ju ofta inte organiserade i någon förening, konstaterar hon. Idrottsföreningarna försöker nå dessa barn genom att t.ex. sätta upp anslag på biblioteket om innebandyskola etc. Under sommaren ordnas kulturläger, till exempel

skrivarläger, och då får barnen delta i olika motionspass under lägertiden. Dessutom försöker man nå de dataspelande barnen och har bland annat kontakt med SVEROK, ett förbund för spelorganisationer av olika slag. I slutet av december ska projektet ha en första utvärdering av året som gått.

I Lund hade man förra året ett liknande projekt men i betydligt mindre skala. Eva Fridlund, bibliotekarie på Klostergårdens bibliotek, inledde ett samarbete med en tränare i Lunds bollklubb. Projektet fick ett mindre ekonomiskt stöd av kommunen. Ett flicklag, där deltagarna är födda år 1992, fick en väska med böcker att ha med på turneringarna. Bibliotekarien lämnade även biblioteket för att vara på plats på bollplan och under träningen och prata böcker.

– Flickorna joggade om kvällarna till biblioteket och fick upp ögonen för att man även kunde låna tidningar, CD-böcker och musik-CD här. Dessutom fick de ha en utställning på biblioteket med sina tävlingspokaler och klubbtröjor. På så sätt kunde även de synas, säger Eva Fridlund.

Det hela avslutades med en filmvisning med pizza på bibblan.

Fler friskvårdssatsningar!

– Det var ett väldigt lyckat samarbete, en klar succé som lades ner på grund av brist på resurser, konstaterar hon.

Samtidigt understryker hon att biblioteks-dörren står öppen för liknande projekt i framtiden.

Tills sist är det dags punktera fördomen att alla idrottare har samma inställning som Tomas Brodin till böcker. I höjdhopparen och os-guldmedaljören Stefan Holms bokhylla trängs böcker av bla Fredrik Forsythe, Jan Guillou, Markus Birro, Paul Auster, José Saramago och John Pilger. På Värmlands länsbiblioteks hemsida citeras Stefan Holm:

”En bra bok är som en perfekt träning. Allt fungerar. Man hamnar i sk flow, ett flöde där allt annat försvinner och allt känns fulländat.”

ÅSA EKSTRÖM

I TAKT MED ATT medvetenheten ökar om friskvårdens betydelse för vår hälsa så ökar också satsningarna. I BBL nr 8/2005 så kunde vi läsa om biblioteken i Västervik och Mora som lånar ut friskvård i form av stavar. Den som vill prova stavgång kan låna ett par stavar lika enkelt som det är att låna en bok på biblioteket.

Även i Dalsland kan man låna stavar eftersom Färgelanda bibliotek satsar på friskvård i olika former. Biblioteket bjöd bland annat in lärare och föreningsprofiler, från både idrottsföreningar och pensionärsföreningar, till ett möte. Det resulterade i att man enades om att biblioteksfilialen i Högsäter skulle satsa mer på friskvård och sport- och friskvårdsböcker. Bland annat finns en monter där till exempel Friskis & Svettis eller den lokala bouleklubben kan visa upp sin verksam-

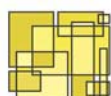
het. Biblioteket i Högsäter samarbetar även med idrottsföreningar. Det har resulterat i att många låntagare som sökt sig till det nya biblioteket i Färgelanda återvänder till filialen i Högsäter där nu utlånen ökar.

– Att biblioteksfilialen specialiserat sig på sport har resulterat i att låntagarna strömmat tillbaka. Det har även inneburit en statushöjning för filialen, berättar Krystyna Skjelfoss, biblioteks- och kulturchef.

Finns det bland bibliotekspersonalen ett starkt idrottsintresse som lockat till satsningen?

– Nej, det är snarare invånarna i Högsäter som är medvetna om betydelsen av friskvård, säger hon. Efter en stund medger hon dock att hon i unga år varit tävlingssimmerska i Polen.

ÅE

Bibliotekscentrum

mikromarc

Välj centraldrift!

**”Vi ville avlasta
vår IT-avdelning”**

-Ingvar Björk, Vansbro bibliotek

”I en liten kommun som Vansbro är det svårt att erbjuda en god driftssäkerhet för ett bibliotekssystem. Därför valde vi att satsa på centraldriften och de fördelar som det innebär. I beslutsfattandet vägde också de ekonomiska argumenten tungt.”

-Ingvar Björk, Vansbro bibliotek

Kontakta oss gärna
för mer information!

Bibliotekscentrum
Honnörsgatan 24
352 36 Växjö
0470-400 45

www.bibliotekscentrum.se
info@bibliotekscentrum.se

www.bibliotekscentrum.se

av Tottie Lönn

USA

STÄNDIGT DENNA PATRIOT ACT

”Medan radikala, militanta bibliotekarier kör med oss, tjänar de verkliga terroristerna på att OIPR (Department of Justice’s Office of Intelligence Policy and Review) misslyckas med att låta oss använda de verktyg vi har.” Så skrev, enligt New York Times, en FBI-agent till OIPR redan 2003 i ett e-brev som nyligen avslöjades.

American Library Association (ALA) har redan från det att förslaget till terroristlagen Patriot Act blev offentligt haft invändningar mot delar av lagen. ALA, liksom många andra organisationer, politiker och enskilda som protesterat, har nu vunnit en delseger. Kongressen röstade nyligen igenom att förlänga gällande Patriot Act under en kortare tid istället för att godkänna ett nytt mera omfattande lagförslag. Detta skulle ha permanentat och utvidgat delar av lagen, inklusive den omtvistade, integritetskränkande Section 215 som skulle ha gett FBI fortsatt tillgång till biblioteksregister. Tack vare att även republikaner röstade mot sitt eget parti kan nu en fördjupad debatt om lagen och medborgerliga rättigheter fortsätta.

ALA:s kamp mot delar av Patriot Act fortsätter och det är inte alla glada över. Det finns anledning att misstänka att FBI samlat in privat information om ett hundratal av ALA:s medlemmar och ledning på grund av deras opposition mot lagen. ALA har därför lämnat in en begäran till FBI med hänvisning till lagen ”Freedom of Information Act” för att få klarhet.

(www.ala.org m.fl.)

HEMLÖSA PÅ BIBLIOTEK

Är biblioteken öppna för alla? Nej, inte om du luktar illa. Folkbiblioteken i Dallas kan från februari avvisa människor som sprider odörer. ALA stöder de nya reglerna och menar att om folk inte kan sköta sin personliga hygien stör de hundratalas människor omkring sig. Man menar dock att det i första

hand inte är frågan om att slänga ut människor utan tvärtom försöka få så många som möjligt att besöka och trivas i biblioteken.

En stödgrupp för hemlösa i Dallas går till storms mot reglerna som även omfattar förbud att tvätta sig på biblioteket. Stödgruppen menar att det är diskriminering. De hemlösa kan inte gå någon annanstans och det är naturligtvis det som är problemet. Flera andra stater har liknande regler. Detta är ett tecken på fattigdom och social segregation och är ett växande biblioteksproblem. Biblioteken vill och kan naturligtvis inte ersätta obefintliga härbärgen.

(<http://news.bbc.co.uk>, www.ala.org)

DANMARK

SAMLAD UTVECKLINGSSTRATEGI

Kravet på nytänkande inom biblioteksvärlden är stort. Möjligheter och hot gör det angeläget för bibliotek i alla länder att arbeta med ny strategi både nationellt och internationellt. Biblioteksstyrelsens nya upplägg till strategi för dansk biblioteksutveckling ”Fra information til viden” diskuteras både i möten över hela landet och virtuellt på www.bs.dk.

Utmaningarna är åtskilliga och skall mötas med insatser på många områden, bl a gemensam infrastruktur för folk- och forskningsbibliotek, bättre balans mellan fysiska och digitala tjänster i folkbiblioteken, god informationskompetens, lämplig e-struktur etc. Strategin förväntas vara klar i mitten av 2006.

(Nyt fra Biblioteksstyrelsen 2005:4, www.bs.dk, DanmarksBiblioteker 2005:8, www.dbf.dk)

HUNDRAÅRING SER FRAMÅT

Danmarks Biblioteksforening fyllde 100 år den 25 november 2005. I samband med det har man tillsammans med Danmarks Biblioteksskole gett ut jubileumsboken *Det stærke folkebibliotek: 100 år med Danmarks biblioteksforening*. Föreningen nöjer sig inte med histo-

riska tillbakablickar utan markerar ny kurs och startar en landsomfattande kampanj under 2006. Den nya inriktningen innebär bl a att man lägger fram ett strukturförändringsförslag för föreningens generalförsamling i sommar. Från 2007 vill styrelsen lägga ner de nuvarande amtsbiblioteksforeningarna och istället följa landets regionstruktur genom att upprätta fem regionala föreningar.

En landsomfattande ”Kampagne 2006 for det moderne folkebibliotek” startade i januari och fortsätter ett par månader framåt. Kända idrottsstjärnor, musiker, vetenskapsmän, politiker och skådespelare i annonser vittnar om bibliotekets förträfflighet och vad det betyder för dem. Alla kulturpolitikerna i de 98 danska nyinrättade storkommunerna får kampanjboken *Myter og facts om biblioteket* och ska övertygas om att biblioteken bör ha en central placering i lokalområdet. Lokala bibliotek kommer givetvis också att backa upp kampanjen.

(DanmarksBiblioteker 2005:8, www.dbf.dk)

LETTLAND

NYTT NATIONALBIBLIOTEK

Lettland är det enda land inom EU som inte har en särskild nationalbiblioteksbyggnad. Nu skall det bli ändring på detta. Det nya Nationalbiblioteket skall byggas i Riga och uppdraget har gått till den amerikanske arkitekten Gunnar Birkerts.

(Baltic Times/American Libraries 2005:dec)

NORGE

BIBLIOTEKET – ANDARNAS HUS ELLER MARKNADSPLOTS?

Sedan 2004 har ABM-utvikling (Statens center for arkiv, bibliotek og museum) i uppdrag att leda arbetet med den nya biblioteksutredningen ”Bibliotekutgreiinga”. Utredningen ska, förutom en strategisk handlingsplan, ta fram principiella mål och visioner.

Hur kommer framtidens bibliotek att se ut? Som ett led i tankeprocessen har man gett ett tjugotal personer i uppdrag att diskutera fram olika framtidsscenarier med hjälp av konsulter från Econ Analyse. Resultatet finns i en rapport som för fram tre framtidsvisioner. I scenariet "Uten en tråd" är biblioteken nedlagda och ersatta med digitaliserat material, print-on-demand har ersatt boken och nationella licenser ger gratis information på Internet. I "Åndenes bibliotekhus", målas däremot upp en vision om biblioteket som en fysisk mötesplats för kunskap, upplevelse och skaparkraft. Den tredje visionen "Library Fair" betonar också biblioteket som mötesplats, men en där marknadskrafterna har tagit över. Medborgarna får ett "Borgarkort" som man kan använda som betalning för önskade och godkända välfärdstjänster.

(www.abm-utvikling.no, ABM 2005:2)

IBSEN-FEBER

Efter Danmarks H C Andersen och Spaniens Don Quijote är det nu Henrik Ibsen som skall firas och kanske ge glans och inkomster till Norge. I år är det hundra år sedan han dog, ett något märkligt val av jubileumsår kan man tycka. "Dette er ein einestående sjanse for Noreg å markere seg som kulturnasjon", sade chefen för Ibsenåret 2006, Bentein Baardson, då programmet presenterades i NRK (Norsk Rikskringkasting). "Vi har ikkje skjönt kva for ein enorm ressurs Ibsen er for Noreg i utlandet. Ibsen kan opne dører og introdusere ny kunst og nye uttrykk frå Noreg."

Jubileet omfattar över 3 000 arrangemang i och utanför Norge. Startskottet blir en stor gala i Oslo rådhus. Även om Ibsenjubileet först och främst borde handla om litteratur och dramatik – i alla fall enligt chefen för Ibsen-senteret i Oslo – så förefaller ändå teatervärlden och kanske främst "kulturismen" att dominera utbudet. Alla 17-åringar skall dock få en bok om Ibsen och hans verk. En musicalversion av *Kjærlighetens komedie* för radio, scen, tv och Internet samt ett nyskrivet teaterstycke om dramatikern utlovas bland annat. Det nyrenoverade Ibsenmuseet och den årliga Ibsenfestivalen i augusti kommer också att stå i fokus. Jubileet skall belysa Ibsens inflytande på senare tiders konstnärer inom teater, bildkonst, dans, musik och film.

Ibsens egna verk, då? Jo, han spelas över hela världen. I Sverige har också ett Ibsensällskap bildats på initiativ av Norges ambassadör i Sverige, Odd Fosseidbråten. Enligt NRK skall sekretariatet ligga i den norska ambassaden i Stockholm.

(www.nrk.no)

Inblick Kerstin Berg Biblioteksfundamentalism eller lärmiljöer på bibliotek?

FRÅN biblioteksfundamentalister uttrycks en oro om glidningen från folkbibliotek mot utbildningsinstitutioner. Men vad menas då med begreppet folkbibliotek och skulle detta stå i kontrast mot utbildning av folket? Skulle en tydlig skiljelinje gå mellan dem som förespråkar den lokala folkliga förankringen genom bildningsförbundens inflytande och den bibliotekskultur som backar upp bildning i form av lokal högskoleutbildning eller annan vuxenutbildning?

Att höja kommuninnevärdarnas utbildningsnivå genom att stötta vuxenstuderande på olika sätt kan väl knappast stå i motsättning till folkbildning eller har jag missförstått begreppen på något sätt? Att ge gemene man tillgång och möjlighet att ta till sig litteratur inom olika genrer, däribland också givetvis lyrik, essäer och dramatik, som Joacim Hansson (*Det lokala folkbiblioteket – förändringar under hundra år*, 2005) och Mats Myrsten (Länsnytt nr 04/05) talar sig så varma för, förutsätter ju en viss kunskapsnivå som tex kommunala vuxenstudier är med och lägger grunden till. Strider om penningarna i de minskande och redan snålt tilltagna kultursatsningarna oroar herrarna av gammal biblioteksordning och frågan om vem/vilka man ska satsa på är berättigad. Ska mer smal litteratur införskaffas för att gynna ett fåtal som redan har tillgång? Kanske ska man rent av börja resonera som vissa kommuner med rikt skatteunderlag som väljer att minska bibliotekens öppettider? Stänga kl.15.00 på eftermiddagen för att folk ju kan låna böcker av varandra hemma! Den inskränkningen i kommuner med låg utbildningsnivå skulle vara en provokation.

Att biblioteken är med och stöttar kommuninnevärdarnas strävan efter kunskap och högre utbildning känns lika viktigt som att behålla och utveckla bredd i utbudet överhuvudtaget. Helt enkelt skapa förutsättningar för lustläsande. Det gäller de allra yngsta invånarna, förskolebarnen, grundskolebarnen, gymnasieeleverna, de vuxenstuderande

och vuxenanvändarna men även seniorerna och alla dem som har funktionshandikapp eller språksvårigheter av olika slag. Folkbiblioteket måste väl i ärlighetens namn följa med i samhällets utveckling. Ett samhälle som idag är i behov av flexibla medborgare som kan ändra kunskaps- och yrkesinriktning många gånger under sin levnad. Kanske har de oroliga herrarna jag nämnde ovan fortfarande kvar bilden av hur samhället var uppbyggt förr då man utbildade sig till ett yrke som man höll fast vid livet igenom.

Världen är så stor, så stor! Vi rör oss i dimensioner som det inte ens gick att ha en uppfattning om för tjugo år sedan. Klart att den snabba tekniska utvecklingen inte bara är av godo men vi kan inte spjärna emot. Vi måste följa med och försöka påverka och vara så kloka vi kan.

Det är fantastiskt att många fler idag än tidigare kan få tillgång till gammal, både klassisk och smal, litteratur genom att den tillgängliggörs via fria databaser på nätet. Här utgör projekt Runeberg och Litteraturbanken ett unikt berikande komplement till monografierna.

Ok, en bok är en bok. Men i valet att inte få ta del av en unik text i sin ursprungsform alls, väljer i alla fall jag och många med mig gärna en faksimiltext på nätet. Tänk vilken tillgång för en svensklärare som brinner för originalutgåvor av höglitterär kvalitet, att få visa sina adepter *Det går an* av C.J.L. Almqvist från 1838 i original! Kanske banar läraren på detta sätt väg för någon vetgirig elev att börja gräva vidare i författarens gömmor! Kostnader för tekniskt avancemang och anpassade studiemiljöer på bibliotek kan faktiskt löna sig med tanke på vad det kan bidra med i det långa loppet. Läroinstitutionerna ska givetvis vara med och betala för servicen.

Det är en sak att köpa in smal litteratur. En helt annan är att lyckas sprida den bland användarna. För det är väl någonstans målet?!

KERSTIN BERG

Lärare, skribent och bibliotekarie

Daniela Zivkovic

The Electronic Book: The Change of Paradigm for a Changing Bookmarket

Berlin, BibSpider 2005

DANIELA ZIVKOVIC'S bok är en förkortad och uppdaterad engelsk version av ett pionjärbete som utkom på kroatiska 2001. Daniela Zivkovic är biblioteksprofessor vid universitetet i Zagreb. I förordet skriver hon att hennes bok – i utvecklandet av kulturpolitiken i olika länder och i ett utvidgat informationssamhälle – är ett viktigt internationellt bidrag när det gäller att ge nya moderna definitioner av begreppen bok och elektronisk bok.

Zivkovic har under många år arbetat internationellt med att utveckla ISBN-systemet och utifrån detta arbete försöker hon revidera de nuvarande begreppen och ersätta dem med nya moderna definitioner. Vad som är en bok och hur den ska definieras är inte minst av intresse inom bibliotekarieskrået. Författaren utgår från bokmarknaden och har ett marknadsperspektiv.

Zivkovic hävdar att bristen på regleringar kring den elektroniska boken väcker farhågor för att boken ska förlora sin identitet. Det skrivna kulturarvet riskerar att bli otillgängligt och förlorat för kommande generationer om inte den elektroniska boken definieras juridiskt och marknadsmässigt. Hon hävdar bestämt att det som måste bevaras i ett sådant system är idén om boken som samhällsnyttig vilket är en grundförutsättning för allmänna institutioner som bibliotek.

Zivkovic jämför dagens situation med den som rådde under franska revolutionen då begreppet fri press och samhällsnytta ansågs viktigare än författarnas och förlagens rättigheter. Redan 1793 tvingades man återställa ordningen i en ny lagstiftning men begreppet allmännyttas bibehölls. Detta påminner starkt om dagens diskussioner kring Open Access och upphovsrätt. Samma kompromiss, menar författaren, måste göras idag mellan de tre intressenterna författarna, den fria marknaden och den demokratiska rätten som tillgång till kunskap är. Enligt Zivkovic innebär detta dock att en definition blir väl-

digt komplex och svår utifrån dagens definitioner av begrepp som bok, arbete, utgåva, utgivning, utgivare, multimedia, monografisk, publikation, utgåva, kopia, publikation och text. En balans måste hittas mellan privata och samhällseliga intressen och mål.

En fjärdedel av de 118 sidorna ägnas åt det internationella standardboknumrets historia. Vi får följa den från starten, i slutet på 1965, när bokgrossisten W.H. Smith & Son Ltd i Storbritannien skulle byta varulager. För att kunna använda sina nya datorer och för att hålla ordning på lagret behövde man ett nummersystem. Den brittiska bokförlägarföreningen ansåg idén så lysande att systemet infördes allmänt i landet påföljande år. 1967 hade systemet spridit sig till Canada och USA. En internationell standard (ISO 2108) skapades 1969. 1970 betraktas som ISBN-systemets officiella födelseår. 1985 utvidgades systemet till att även omfatta elektroniska mjukvaror och 1992 inkluderades elektroniska publikationer. Det ledde till att ISBN-systemet behövde utvidgas från tio siffror till tretton vilket skedde januari 2002.

Zivkovic gör en intressant genomgång av hur begreppet bok definieras i olika länder, det kan nämligen variera från land till land. Hon försöker i sin definition av den elektroniska boken fånga dess unika monografiska karaktär, d v s innehållet och inte den yttre formen: "An electronic book consists of one or more files of monographic character available to the public online or in a physical form (on CD-ROM, diskette and the like physical carriers). In addition to text it may include images and sound, links to related pages and programs to change and supplement it."

I de efterföljande två kapitlen "Bibliographic Control" och "Copyright" beskriver Zivkovic de aktuella svårigheterna. För bibliografisk kontroll har biblioteken inom EU utvecklat BIBLINK som en länk mellan elektroniska förlag och nationella bibliografiska institutioner. Samtidigt har den amerikanska förlagsindustrin utvecklat ONIX som anger standarddefinitioner av tvåhundra element och som accepterats av andra länder som Frankrike, Tyskland och Storbritannien i Europa.

Författaren betonar vikten av lagstiftning kring pliktexemplar för utan dessa kan man knappast bevara det nationella kulturarvet eller ställa samman nationella bibliografier.

Vid IFLA:s möte i Köpenhamn 1998 fastslogs bibliografiernas centrala roll.

En intressant och viktig observation som Zivkovic gör är att bibliografier inte bara är ett sätt att identifiera böcker utan också ett sätt att direkt få tillgång till boken. Bibliografien blir en portal för elektroniska böcker och tidskrifter. Det känns som en revolutionerande tanke även om Zivkovic i första hand tänker på marknadsföringsaspekten för kommersiella förläggare.

Det verkar helt riktigt, som hon påpekar, att en elektronisk utgåva av en tryckt bok är en helt ny utgåva. Därför bör den ha ett trettonsiffrigt ISBN och uppgift om utgivare. Detta är dock, enligt mina erfarenheter, inte vanligt förekommande för böcker men allmänt accepterat för tidskrifter som gjorts fritt tillgängliga. Även om en bok har ett kostnadsfritt standardnummer för digitala resurser – en URN (Uniform Resource Name) som i Sverige administreras av KB eller det kommersiella systemet DOI (Digital Object Identifier) – så bör elektroniska böcker även förses med ett ISBN, menar Zivkovic.

Hennes bok är ett pionjärbete som utifrån begrepp och definitioner kring den tryckta boken modifierar dessa för att de ska passa dagens elektroniska värld. Att hon inte behandlar fri publicering och creative commons känns inte konstigt. Hennes inriktning är ju den kommersiella bokmarknaden.

JAN SZCZEPANSKI

Göteborgs universitetsbibliotek

John Battelle

The Search: How Google and its Rivals Rewrote the Rules of Business and Transformed Our Culture

New York: Portfolio, 2005

VISSTE DU ATT Googles rankingalgoritm PageRank är uppkallad efter Googles Larry Page? Visste du att spindeln till Googles föregångare Backrub under en tid förbrukade datanätverket vid Stanfords halva bandbredd? Visste du att riskkapitalisten Vinod Khosla runt 1997 försökte sälja Google till Excite men blev formligen utslängd från vd:n Geor-

ge Bells kontor? Visste du att Larry Page's bror Carl Page var en av grundarna till eGroups som sedermera köptes upp av Yahoo? Allt detta och mycket mer går att läsa om i John Battelles läsvärda bok om sökindustrin under webbens drygt tioåriga historia. Battelle har en gedigen bakgrund från dotcom-branschen som en av grundarna till magasinet *Wired* och ensam grundare av tidningen *The Industry Standard*. John Battelle har också en egen blogg (battellemedia.com) där han skriver ingående om söktjänstbranschen.

The Search är lyckligtvis inte ännu en i mängden av alla dessa strömlinjeformade ekonomiböcker om framgångsrika företag. Det är en välinitierad dokumentation av och kommentar till sökindustrin på webben med självklart fokus på ett av IT-världens just nu mest framgångsrika företag: Google. Inledningskapitlet känns något krystat men det tar sig redan i andra kapitlet där bland annat en sökmotors väsen och konstruktion översiktligt förklaras. I de följande kapitlen målas bilden av hur det såg ut före Googles intåg då Altavista kallades "the first Google". Lycos och Excite får sparsamma beskrivningar medan Yahoo ges större utrymme. Upprinnelsen till Googles framgångsrecept PageRank beskrivs ingående och deras minst sagt framgångsrika annonseringskoncept AdWords jämförs med Overture. Googles syn på att tjäna pengar beskrivs genom uppkomsten av dess motto "Don't be evil!" och hur man har tacklat detta genom att bryta med traditionella PR-recept genom att satsa på textbaserad webbannonsering och låta produkten tala istället för säljarna.

Kapitel åtta är ett mycket läsvärt, kritiskt inlägg i debatten om Googles verksamhet i Kina liksom Googles syn på integritet. Ett måste i läsning för varje kritiskt granskande bibliotekarie. I sista kapitlet "Perfect search" spekulerar bland annat Battelle om den framtida sökmotorn som intelligent agent och citerar Larry Page's liknelse: "En referensbibliotekarie med full kontroll på all mänsklig kunskap".

Man kan invända mot bokens medvetna eller icke medvetna kunskapsluckor men sökindustrin är ett stort område vars omfattning på något sätt också måste begränsas i bokform. Däremot kan man tycka att Battelle – precis som många andra amerikanska fackboksförfattare – gör kardinalfelet att stirra

sig blind på det inhemska. Man kan inte skyla på att det bara var i USA det hände. I mina ögon borde åtminstone norska Fast som gjorde sökmotorn Alltheweb fått några rader eftersom de länge var en stor konkurrent till Google, även om Alltheweb aldrig nådde den publik de förtjänade. Battelle påstår att Larry Page och Sergey Brin tidigt var inställda på att starta ett företag av något slag. Det var en självklar drivkraft bland studenterna på den datavetenskapliga institutionen vid Stanford. Detta istället för att göra en akademisk karriär. Det motsäger det jag tidigare läst om Googles grundare. Snarare har det hävdats att de var rätt motvilliga till att göra affärer på sina forskningsidéer och att det inte var helt lätt att lämna tryggheten(!) som doktorand vid Stanford.

Fotnoter med källhänvisningar hör inte till det vanliga i fackböcker men i detta fall hade det varit meningsfullt att få veta varifrån alla dessa citat och anekdoter är hämtade.

The Search ger långt ifrån en komplett bild av söktjänstutvecklingen. Men i det stora hela är det en välskriven bok för den som vill ha en summerad historik och en kommenterande inblick.

LARS ISELID

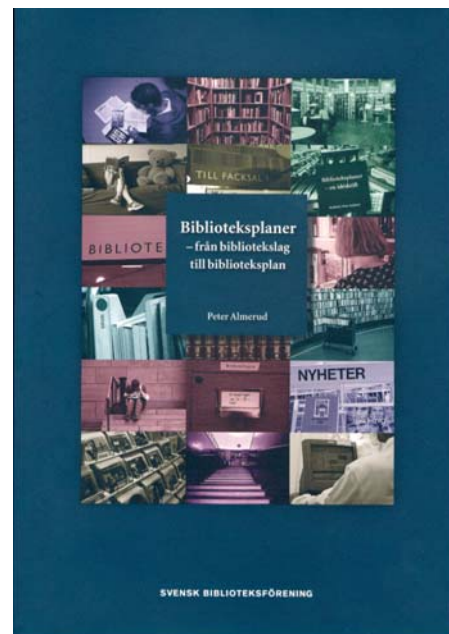
Umeå universitetsbibliotek

Peter Almerud

Biblioteksplaner – från bibliotekslag till biblioteksplan

Svensk Biblioteksförning, 2005

FÖR FEM ÅR sedan var Lena Skoglund före sin tid. År 2001 – profeterade hon – skulle bli biblioteksplanernas år. Så blev det inte. Däremot i år, 2006. Just nu hukar sig biblioteksledningarna över uppdraget att utarbeta ännu en plan vid sidan av uppdrags-, verksamhets- och arbetsplaner. En framgångsrik lobbyverksamhet från Svensk Biblioteksförning renderade i ett tillägg till bibliotekslagen att kommunerna har att anta så kallade biblioteksplaner. Lobbyisterna kan vara nöjda. Men praktikerna? Kanske det. Om gängse planer ofta är inomförvaltningsplaner och till intet förpliktigande, skiljer sig biblioteksplanen

från de andra genom att främst vara ett politiskt dokument.

Att få biblioteksfrågan genomtröskad i fullmäktige – resonerar de flesta – är ett sätt att lyfta en självklar och därmed dunkel verksamhet in i ljuset. Måhända blir det så; det får tiden utvisa. Erfarenheterna från exempelvis förväntningar på kulturpolitiska program och dess faktiska utfall manar om inte annat till viss försiktighet.

Det var i skriften *Biblioteksplaner: en idéskrift* (Svensk Biblioteksförning, 2001) som Lena Skoglund entusiastiskt pläderade för bättre planering, sufflerad av bland andra Niclas Lindberg, då bibliotekschef i Helsingfors. Det var – och är – en praktiskt inriktad skrift, sitt ringa omfång till trots fylld med goda tankar att arbeta vidare utifrån.

När nu lagen väl är ett faktum utger samma Biblioteksförning en till titel och layout förvillande lik pamflett. *Biblioteksplaner – från bibliotekslag till biblioteksplan* är ett beställningsverk författad av Peter Almerud, välkänd utredare inom biblioteksvärlden.

Det är en tunn historia. Luft och bild och så kommentarer till bibliotekslagens tio paragrafer på knappa 50 sidor. Den potentiella målgruppen är politiska och andra beslutsfattare, vilka – får man anta att man har utgått ifrån – inte har tid till fördjupning.

Nå, de båda skrifterna kompletterar varandra. Den första genom sina konkreta exempel. Den senare genom att formulera de politiskt relevanta frågorna.

OLA GUSTAFSSON

Norrköpings stadsbibliotek

DEM ÄR **OLINE STIG?**

Författare, kulturskribent och ny ordförande i Författarförbundets biblioteksråd

Ålder?

– 40 år i april.

Bakgrund?

– Jag växte upp i Varberg. Efter gymnasiet bodde jag ett år i Frankrike och sedan två år i Italien. Därefter flyttade jag till Lund och pluggade. Jobbade extra på sjukhus och restaurang. Tog en fil kand i drama-teater-film. 1991 gick jag skivbolaget på Nordens folkhögskola, Biskops Arnö. Jag började jobba som frilansskribent i Sydsvenskan och DN och debuterade med novellsamlingen *Ryggen fri*, 1999. Är gift och har tre söner, 2, 7 och 12 år.

Hur kom du in på litteratur och skrivande?

– Jag kommer från en familj där man läser mycket så mitt intresse för böcker var ju inte precis motarbetat. Men utan Varbergs bibliotek tror jag ändå inte att intresset hade överlevt. Jag gick dit varje vecka och lånade travar med böcker. Jag minns precis hur det luktade där, och den upphetsade känslan när jag hittade en bok som verkade spännande. Det var liksom min värld, jag var hemma där. Sen började jag skriva i tonåren. Jag skrev en pjäs som vi satte upp på högstadiet och mängder av sentimentala dikter. Men jag hade inga allvarliga planer på att bli författare förrän jag var kring tjugofem.

Från och med årsskiftet 2006 är du ny ordförande i Författarförbundets biblioteksråd. Varför tror du att du fick det uppdraget?

– Jag är ganska färsk medlem i biblioteksrådet så det är inte på grund av min digra erfarenhet. Däremot har jag varit rätt bra på att hålla låda sedan jag kom med i rådet. Jag har lätt för att bli engagerad i frågor som intresserar mig. Mitt intresse för biblioteksfrågan och det faktum att jag redan sitter i SFF:s styrelse är nog de främsta skälen till att jag fick uppdraget.

Christer Hermansson, din företrädare, är ju både bibliotekarie och författare. Vad har du själv för bibliotekserfarenhet?

– Som läsande människa och författare har jag tillbringat ansenlig tid av mitt liv på olika bibblor. Mina böcker står i bibliotekens hyllor runt om i landet. Men i biblioteksvärlden bakom bokhyllorna är jag en grönöling.

Vad var det som lockade med uppdraget?

– Jag gillar utmaningar.

Vad hoppas du kunna uträtta under din tid som ordförande?

– Jag hoppas att jag kan förvalta och utveckla de idéer som vuxit fram i rådet under Christer Hermanssons ordförandeskap. Inför valet i höst hoppas jag att vi får igång en politisk debatt kring bibliotekens framtid. Sen hoppas jag också att vi ska få igång en debatt kring skönlitteraturens ställning på utbildningarna i Biblioteks- och informationsvetenskap runt om i landet. Om biblioteksrådet kan bidra till att höja litteraturens status generellt på biblioteken är jag nöjd. Samt att stoppa olagliga filialnedläggningar.

Berätta lite om vad biblioteksrådet egentligen gör? Varför behövs ett sådant?

– Vi arbetar med att bevaka och utveckla verksamheterna på folkbibliotek, skolbibliotek, arbetsplats- och sjukhusbibliotek runt om i landet. Antalet bibliotek har minskat drastiskt de senaste åren, kommunerna gör sitt bästa för att kringgå bibliotekslagen. Någon måste bry sig. Vi gör det. Både genom politisk lobbyverksamhet och konkreta aktioner.

Vad har ni fokuserat mest på det senaste året, och vad kommer att bli viktiga frågor framöver?

– SFF vill ha till stånd en skärpning av bibliotekslagen. En väg är att införa sanktioner mot kommuner som bryter mot den. Arbetsplatsbiblioteken och skolbiblioteken är två andra viktiga frågor som vi arbetat aktivt med. Trots den skandalösa nedmontering som skett under senare år, händer det positiva saker. En är väggkrogsbiblioteken. En annan är beslutet om att Skolverket i framtiden kommer att ta med skolbiblioteken i sina skolinspektioner, vilket inte gjorts tidigare. – En annan viktig fråga är den om de littera-

turstödda titlarna och det faktum att långt ifrån alla hamnar i bibliotekens hyllor. Allt det här kommer att vara viktigt också framöver.

– Jag tror att det är viktigt att vi mitt i allt mörker också ser det positiva som händer i biblioteksvärlden. Det sker trots allt mycket som är bra. Kanske är det bättre ibland att visa upp goda exempel än att gnälla på det som är dåligt.

Vilka biblioteksfrågor brinner du själv mest för?

– Utbildningsfrågan, just nu. Jag har svårt att förstå hur man kan plugga till bibliotekarie utan att behöva läsa en enda skönlitterär bok.

Vad läser du helst?

– Bra romaner och noveller. Deckare. Den kanadensiska novellisten Alice Munro är en favorit.

Vad gör du om tio år?

– Bor i Lund. Försörjer mig som författare.

Beskriv dig själv med tre ord.

– Samvetsgrann, envis, lättjefull.

ANNINA RABE

Vill du annonsera i Biblioteksbladet?

Ring eller mejla Bo Eriksson!

08-717 43 57 | 070-714 90 55 | bo.erikssonmedia@telia.com

Don Quijote som bildtävling

FÖR ATT UPPMÄRKSAMMA att det 2005 var 400 år sedan som klassikern Don Quijote skrevs arrangeras en bildtävling för barn i åldern 6–12 år. Arrangemanget är ett samarbete mellan det i Stockholm nyöppnade spanska kulturinstitutet, Instituto Cervantes, Spanska ambassaden, Westbergs teater och Internationella biblioteket. Syftet är att lyfta fram och sprida kännedom om verket som satt sådana spår i världslitteraturen. Tävlingen går ut på att barnen får rita, teckna och måla sin egen bild av riddaren Don Quijote. Tävlingen pågår fram till den 31 mars 2006. En jury kommer att utse en 1:a, 2:a och 3:e pristagare i två kategorier: 6–9 år respektive 10–12 år.

Fina priser delas ut. 1:a pristagaren får en digitalkamera, 2:a pristagaren får ett uppslagsverk och tävlingens 3:a får böcker. Prisceremonin äger rum i Stockholm den 4 juni på Instituto Cervantes där också femtio av de bästa bilderna kommer att ställas ut.

För mer information www.mindq.se

HZ

Grattis

ANDRA VECKAN I januari firade Vällingby bibliotek i Stockholm sitt 50-års jubileum. Biblioteket ritades av arkitekterna Sven Backström och Leif Reinius och öppnades den 9 januari 1956, två år efter invigningen av Vällingby centrum 1954. Vällingby planlades som en så kallad ABC-stad med arbetsplatser, bostäder och centrum i en integrerad helhet. Förorten kom att bli förebild för många andra förstäder och uppmärksammades internationellt. Grundprincipen bygger på ett lokalt köpcentrum som kan nås med tunnelbana. Närmast centrum finns tätare hyreshusbebyggelse och på längre (gång- och cykelavstånd) finns områden med radhus och villor.

Utöver all annan möjlig service – så klart att där också skulle finnas bibliotek och galleri!

Centrum har varit och är fortfarande under upprustning. Även biblioteket har byggts om och renoverats för att bättre motsvara 2000-talets behov. Tillgängligheten har förbättrats och nya utlånings- och återlämningsapparater har installerats. Vidare har barnavdelningen utökats, en ungdomshörna har skapats och en så kallad lärmiljö har installerats med tillgång till både kurslitteratur och studie- och yrkesvägledning. Golvet i galleriet är alltså i original, bottenplanet har fått nytt golv men det är lagt i samma färger och mönster som originalet.

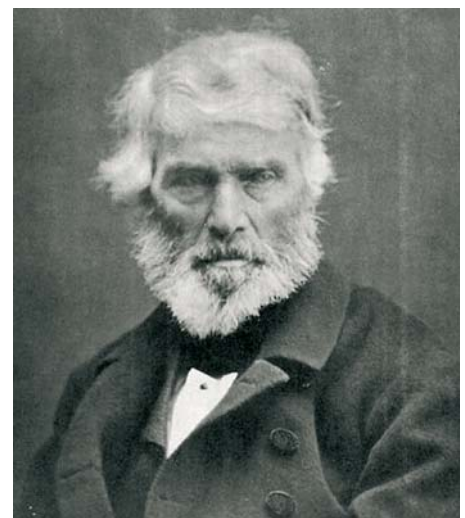
”Jag har inte ett enda positivt minne från Vällingby. Utom biblioteket”, skriver Bodil Malmsten i boken *Mitt första liv*, som utkom hösten 2004.

HZ

FOTO: INGELA KJELLBERG

Efter att ha varit stängt en period för renovering nyinvigdes Vällingby bibliotek i november 2005. Lotta Hansson, enhetschef hälsar välkommen, tv Eva Schiöld, Stockholms kulturdirektör som invidningstalade.

CITATET

”Vår tids verkliga universitet är en boksamling.”

THOMAS CARLYLE

Föreningsnytt

MATERIAL TILL FÖRENINGSNYTT MAILAS TILL:
pax@biblioteksforeningen.org

Anna Ribbing och Mati Lepp fick Carl von Linné-plaketten 2005 för *Bananflugor och snö: Hur ser orden ut?* Nominera dina favoriter bland fjolårets utgivning av barn- och ungdomsböcker.

Nominera de bästa barn- och ungdomsböckerna!

Svensk Biblioteksforening delar varje år ut tre priser till de bästa barn- och ungdomsböckerna. Nu kan du vara med och påverka genom att nominera dina favoriter bland 2005 års utgivning.

Du kan föreslå en eller flera böcker i de tre olika kategorierna:

NILS HOLGERSSON-PLAKETTEN som delas ut till bästa barn/ungdomsbok, ELSA BESKOW-PLAKETTEN som delas ut till bästa illustratör samt CARL VON LINNÉ-PLAKETTEN som delas ut till bästa faktabok.

Nils Holgersson-plaketten och Elsa Beskow-plaketten delas endast ut till författare och illustratörer som inte har fått priset tidigare. På föreningens hemsida www.biblioteksforeningen.org finns en förteckning över tidigare pristagare.

Skicka dina nomineringar senast den 15 april till e-post: ww@biblioteksforeningen.org eller per brev till Svensk Biblioteksforening, Att: Wiviann Wilhelmsson, Box 3127, 103 62 STOCKHOLM. Fax 08-545 132 31.

Plaketterna delas ut i samband med Bok & Biblioteksmässan i Göteborg.

Ingrid Källström Nilsson
juryordförande

Vill Du vara med i Svensk Biblioteksforenings politikernätverk?

Svensk Biblioteksforening har under det gångna året arbetat med att intensifiera det politiska påverkansarbetet. Genom uppvakningar, debattartiklar och undersökningar vill vi stärka bibliotekens ställning i samhället.

För att utveckla arbetet ytterligare kommer vi under året att bygga upp ett nätverk av medlemmar i Svensk Biblioteksforening som också är partipolitiskt aktiva. Vi tror att synpunkter på ett partis bibliotekspolitik får större tyngd om det är medlemmar i det partiet som för fram åsikterna. Det kan tex handla om gemensamma debattartiklar eller medverkan vid olika partiers kongresser eller liknande.

Du bestämmer självklart själv hur och om du vill delta i det här arbetet. Är du intresserad hör du av dig till mig på e-post nl@biblioteksforeningen.org eller telefon 08-545 132 33 så vi kan ha en fortsatt kontakt.

Niclas Lindberg
Generalsekreterare

Till alla medlemmar i Svensk Biblioteksforening

Kallelse till Årsmöte 10 maj

I enlighet med Svensk Biblioteksforenings stadgar § 5 kallas alla medlemmar till årsmöte onsdagen den 10 maj, klockan 15.15. Plats: Malmö Högskola, Orkanen, Nordenskiöldsgatan 10, Malmö.

Valberedningen tar emot förslag på nya styrelseledamöter. Valberedningens ordförande Roland Tiger träffas på telefon 0611 - 865 51 eller e-post roland.tiger@ylb.se

Sista motionsdag 15 mars

Sista motionsdag är onsdagen den 15 mars 2006. Medlem eller grupp som önskar att viss fråga tas upp till beslut på årsmötet har att senast utsatt sista motionsdag skriftligt anmäla detta till kansliet: Svensk Biblioteksforening, Box 3127, 103 62 Stockholm.

Styrelsen

NYTT ÅR. NYA UTMANINGAR.

En klyscha? Jag tror inte det – jag tror att det är den inställningen vi i Svensk Biblioteksforening måste ha för vårt arbete. Utmaningar saknas verkligen inte, särskilt inte för Sveriges bibliotekspolitiker om de vill göra skäl för namnet. Sverige står inför stora framtida utmaningar. Det handlar bl a om att stå stark i den internationella konkurrensen genom en god tillväxt med styrka i innovationsprocesserna och hög kompetens. För att det ska gå bra för Sverige som nation måste det gå bra för dess invånare när man söker, skaffar och bygger på sitt kunskande och vetande.

Gymnasieskolan ska förbereda eleverna för högre studier. Men enligt lärare på universitet och högskolor brister gymnasieeleverna i flera färdigheter. Skolverket redovisar i sin rapport (268/2005) att flertalet av de tillfrågade lärarna anser att förkunskaperna i att skriva och läsa borde vara bättre. Lärarnas Riksförbund kom i september med rapporten "Läsa för att lära". I rapporten konstateras att 16 procent av de tillfrågade eleverna aldrig läser böcker utanför skolan och att hela 18 procent aldrig läser böcker i skolan. Lärarnas Riksförbund vill att alla skolor ska ha bemannade skolbibliotek och att anslagen till mediainköp ska ökas. Samtidigt kan vi konstatera att 53 procent av landets grundskoleelever, d v s bara knappt varannan, har tillgång till ett skolbibliotek bemannat 6 timmar eller mer. Trots detta är 79 procent av de tillfrågade kommunalråden inte beredda att avsätta mer resurser så att alla grundskolor inom en nära framtid kan få bemannade skolbibliotek.

Enligt den senaste SOM-rapporten från Göteborgs universitet redovisas ökade klyftor mellan hög- och lågutbildad när det gäller bokläsning, biblioteksbesök och internetanvändning. Ett efterfrågat verktyg för att hantera bl a dessa utmaningar har varit de biblioteksplaner som kommuner och landsting sedan ett år är skyldiga att anta. Vi vet dessvärre att 82 procent av de tillfrågade kommunalråden uppger att kommunfullmäktige i deras kommun inte antagit någon biblioteksplan, trots bibliotekslagens krav.

Bibliotekens, och jag menar biblioteken – inte någon särskild bibliotekstyp, ansträngningar att utvecklas till nav i kunskapssamhället har i stor utsträckning skett utan stöd från en samlad nationell bibliotekspolitik. Ansvar för statens engagemang i biblioteken är idag splittrat. Det saknas en över-

NICLAS LINDBERG

Stora utmaningar på biblioteksområdet

gripande struktur, som har både kompetens och mandat att samordna och utveckla en samlad bibliotekspolitik utifrån en helhetssyn på bibliotekens roll i samhället och därmed också deras roll för olika politikområden.

Men det är inte bara andra som måste tänka. Vi måste göra det själva också. Allt för ofta är vi själva snabba att dela upp oss i än den ena än den andra sortens bibliotek. Varför då? I stället borde vi ägna stor kraft åt att se till att de offentligt finansierade biblioteken effektivt kompletterar varandra som en strukturell helhet i människans tjänst. Från barn- dom, via studier, in i arbetslivet, under livet i stort och under ålderdomen. Och vi borde själva skaffa oss en gemensam syn på bibliotekens huvuduppgifter, oavsett bibliotekstyp. Att garantera tillgång till information, stödja såväl självstudier som formell utbildning på alla nivåer och verka för läskunnighet samt stimulera kulturell mångfald och främja kontakt mellan olika människor och kulturer är väl inte illa för någon?

Inför valet kommer vi i Svensk Biblioteksforening på olika sätt att uppmärksamma bibliotekspolitikens utmaningar, peka på behovet av en nationellt samordnad bibliotekspolitik och lokala biblioteksplaner, en utvecklad bibliotekslag och nödvändiga satsningar på biblioteken. Det handlar om att ta fram faktaunderlag, göra egna undersökningar, samarbeta med andra, vara närvarande på partiarrangemang och i Almedalen samt att skriva debattartiklar och remissvar. Samtidigt som vi ska ha en omfattande och berikande medlems- och konferensverksamhet. Så det må vara oss förlåtet om vi inte hinner med allt som kan tyckas viktigt just i år. En tröst och uppmuntran, i vart fall för mig, är att det kommer nya år, som vi kan fylla med alla de utmaningar vi inte hann beta av i år.

NICLAS LINDBERG är Generalsekreterare i Svensk Biblioteksforening

Sök bidrag för IFLA-deltagande 2006

SVENSK BIBLIOTEKSFORENING utlyser resestipendier för deltagande i IFLA:s möten och arbete. Sista ansökningsdag för 2006 års stipendier är **15 februari**. Det är möjligt för alla enskilda medlemmar att ansöka om medel för IFLA-deltagande.

Vi vill ha en skriftlig ansökan på en halv till en A4 där man motiverar varför man söker. (Någon särskild blankett finns inte.) Ange om du är aktiv i någon av IFLA:s sektioner, i någon av Svensk Biblioteksforenings specialgrupper och övriga motiv för ansökan.

Skicka ansökan till Svensk Biblioteksforening, att: Wiviann Wilhelmsson, Box 3127, 103 62 Stockholm eller via e-post till ww@biblioteksforeningen.org. Frågor besvaras av Wiviann Wilhelmsson, tel: 08 – 545 132 32. Fördelningen av stipendierna för IFLA-deltagande beräknas vara klar i slutet av februari.

Viktig information vid beställningar

UNDER FÖRRA ÅRET övergick många kommuner till elektronisk fakturahantering och fler kommer att göra det under 2006. Detta ställer höga krav på korrekta fakturaadresser. Denna hantering sker via skanning och för att fakturan ska hamna hos rätt mottagare måste, i de flesta fall en för varje bibliotek/enhet specifik referens, anges.

För att undvika merarbete är vi på kansliet beroende av att du som beställare är tydlig och uppger både leveransadress och fakturaadress med – i förekommande fall – referens. Detta gäller alla typer av varor och tjänster du beställer från oss; konferenser, tröjor, böcker, etc och att du gör det vid varje beställningstillfälle.

Stort tack på förhand!

Kanslipersonalen

Gränslöst – biblioteken och mångfaldens möjligheter

Biblioteksdagarna 2006

BIBLIOTEKEN SKULLE KUNNA parafrasera skalden och med fog säga "No Library is an Island" och mena att biblioteken har kommunikation och informationstillgång globalt som arbetsredskap. Men det finns ytterligare aspekter att hämta från skaldens visdom.

Att vara en del av en samhällelig helhet och befinna sig i ständig dialog med denna helhet är en sådan ytterligare aspekt. Att röra sig utanför etablerade branschområden eller ta till sig nya erfarenheter från andra kompetenser och erfarenheter är andra viktiga aspekter. Inte minst i vårt helt nya etniska landskap.

Frågan är i vilken utsträckning vi låter våra gränslösa relationer påverka vårt arbete. Är acceptansen av det starka förändringstrycket också förståelse för vad den gränslösa världen kräver av skifte i bibliotekens utvecklingstänkande? Det gäller inte bara att ha

kunskap om världen, det gäller också att delta och låta sig påverkas. Det är i möten, i och utanför biblioteken, i dialogen med människor och organisationer, förvaltningar och institutioner som biblioteken inhämtar den kunskap och erfarenhet som är nödvändig för utformningen av biblioteksutvecklingen. Att röra sig fram och tillbaka över gränser, i vid bemärkelse, blir därmed en metafor för bibliotekariens möte med samtiden, men också en bild av vad som är grunden för bibliotekens fortsatta utveckling.

Om biblioteken skall göra en skillnad så måste biblioteken utveckla detta samspel, denna formade dialog, detta kreativa samtal. Det gränslösa samhället stiger in i biblioteken och förändrar bibliotekens vardag. Tiden då vi i slutna rum bestämde biblioteksutveckling är förbi. Låt världen stiga in i våra bibliotek och gör biblioteken till en del av världen.

Biblioteksdagarna 2006 i Malmö tar upp detta tema i föreläsningar och parallella seminarier. Bland föreläsarna finns Svanhild Aabø från Høgskolen i Oslo som undersökt det ekonomiska värdet av folkbiblioteken, Carol Tenopir, School of Information Sciences, University of Tennessee som föreläser om biblioteksanvändarnas ändrade vanor samt Margareta Popoola, Malmö högskola som bl a har integration och segregation, etnicitet, identitet och sociala relationer som fokus för sin forskning. Dessutom blir det produkt demonstrationer, utställningar och för första gången affischutställning (poster session), där bibliotek presenterar sina projekt och bra verksamhet.

Fullständigt program finns på Svensk Biblioteksförnings hemsida www.biblioteksforeningen.org.

Utsikter och avsikter

Intresse för biblioteksplaner

FLERA NYHETSMEDIA HAR under den senaste månaden rapporterat om bristen på biblioteksplaner i landets kommuner. Utifrån Svensk Biblioteksförnings undersökning om läget över landet hade Svenska Dagbladet den 23 december en stor artikel kring frågan. Trots att det gått ett år sedan bibliotekslagen ändrades saknar fortfarande fyra av fem kommuner en biblioteksplan.

Föreningens undersökning har även följts upp med lokala sammanställningar över läget. Ett exempel är från Värmlands Folkblad den 17 december då även generalsekreterare Niclas Lindberg kommenterade resultatet.

SR P4 Kronoberg konstaterade i sina sändningar den 10 januari att det är få kommuner i Kronoberg som har antagit biblioteksplaner. Östra Småland meddelade dock samma dag att Torsås kommun just dragit igång det arbetet.

Svensk Biblioteksförnings generalsekre-

terare Niclas Lindberg har tillskrivit kommunledningarna i Örebro, Uppvidinge och Sundsvall med anledning av de föreslagna neddragningarna på biblioteksverksamheterna. Det regionala Tvärsnytt, Radio Kronoberg mfl hade 19 och 20 januari inslag om detta.

TV4 Nyheterna och Nyhetsmorgon hade 23 och 24 januari ett inslag om det allvarliga läget för folkbiblioteken i Åseda och Högsby. Bl a intervjuades Niclas Lindberg och Leif Pagrotsky.

Föreningens skrift "Biblioteksplaner - Från bibliotekslag till biblioteksplan" har beställts i upplaga av ett stort antal institutionella medlemmar. Förhoppningsvis kommer det att resultera i att allt fler kommuner påbörjar arbetet med en biblioteksplan. På föreningens hemsida finns en speciell avdelning kring biblioteksplaner.

PAX

DEN HÄR TIDSKRIFTEN ÄR TS- KONTROLLERAD

Annonsera i
TS-kontrollerade
tidskrifter
så du vet
vad du får
för pengarna.

Tidningsstatistik AB Tel. 08-507 424 00

Välkomna till vårens konferenser

Paradise Bibliotek & Top Librarian
Hur ska biblioteken synas i mediebruset?

9–10 februari, Stockholm

Hur arbetar pressen, hur gör man ett slagkraftigt pressmeddelande, vad kan man göra för att nå ut med sina nyheter? Dessa och många andra frågeställningar kommer att diskuteras under två dagar.

Biblioteket i en föränderlig värld

27 mars, Stockholm

Har bibliotekets verksamhet förändrats i takt med vår omvärld? Kan vi erbjuda det som efterfrågas? För att kunna göra en strategisk planering krävs kunskap om omvärlden. Vi har bjudit in föreläsare som delar med sig av sina kunskaper och sin erfarenhet. Vi hoppas dagen ska inspirera och ge nya infallsvinklar.

Framtidens barnbibliotek – rum, struktur och fantasi

3 april, Stockholm

Hur hittar man strukturen i biblioteksrummet, samtidigt som man får in det fantasifulla? Hur kan man göra bibliotekskatalogen både bibliotekstekniskt funktionell och samtidigt rolig? Hur integrerar man rummet och katalogen? Det är frågeställningar som belyses under konferensen.

Gränslöst – biblioteken och mångfaldens möjligheter. Biblioteksdagarna 2006

10–12 maj, Malmö

Om biblioteken skall göra en skillnad måste biblioteken utveckla det gränslösa samspelet, denna formande dialog, detta kreativa samtal. Det gränslösa samhället stiger in i biblioteken och förändrar bibliotekens vardag. Tiden då vi i slutna rum bestämde biblioteksutveckling är förbi. Låt världen stiga in i våra bibliotek och gör biblioteken till en del av världen. Biblioteksdagarna 2006 i Malmö tar upp detta tema i föreläsningar och parallella seminarier.

Program och anmälan på vår hemsida
www.biblioteksforeningen.org

Välkomna!
Svensk Biblioteksforening

Svensk Biblioteksforenings t-shirt med olika bibliotekstryck har blivit mycket uppskattade. För att göra plats för vårens nyheter säljer vi ut lite udda storlekar och texter till halva priset. Besök föreningens hemsida för mer information.

Nu följer Svensk Biblioteksforening upp den tidigare publikationen Biblioteksplaner – en idéskrift från 2001

Biblioteksplaner – från bibliotekslag till biblioteksplan

Av Peter Almerud

Svensk Biblioteksforening har tagit fram en praktisk vägledning för biblioteksplaner. Den riktar sig till dig som är politiskt ansvarig och arbetar med biblioteks- och utvecklingsfrågor på framförallt kommunal nivå.

Publikationen:

- beskriver bibliotekens strukturer och arenor
- bryter ner och diskuterar bibliotekslagens paragrafer
- lyfter fram den politiska dimensionen
- pekar på frågeställningar som ska besvaras

Publikationen är gratis, men en expeditiönsavgift på 75 kronor + portokostnader tillkommer.

Jag beställer exemplar av *Biblioteksplaner – från bibliotekslag till biblioteksplan*

Namn

.....

Leveransadress

.....

Fakturaadress inkl ev referensnr

.....

Beställ publikationen via hemsidan

www.biblioteksforeningen.org, eller sänd in talongen till:

Svensk Biblioteksforening, Box 3127, 103 62 Stockholm.

Du kan även mejla eller faxa in din beställning till:

info@biblioteksforeningen.org, eller faxnr. 08-545 132 31

MAILA INFO TILL KALENDARIET: pax@biblioteksforeningen.org
FÖR VIDARE INFO SE <http://www.biblioteksforeningen.org>

38 BIBLIOTEKSBLADET [1:2006]

Sanna 13 år bäddar sin
säng och får 450 kr
i månadspeng.

Hur Samira 13 år får
ihop till sin månadspeng
vill du inte veta.

Post/bankgiro 90 2003-3
Tel. 0771-90 20 03, www.rb.se

Rädda Barnen

Save the Children Sweden

Vill du hedra minnet av någon nära?

Skänk en minnesgåva till Cancerfonden. De anhöriga får en hälsning från dig – cancerforskningen får ett välkommet stöd i kampen mot cancer.

Meddela oss den avlidnes namn och adressen dit minnesbladet ska skickas (anhörig eller begravningsbyrå).

tel 020-78 11 79 (personlig service alla dagar 8-21)
cancerfonden.se
pg 90 1986-0

Cancerfonden

Ha din man slu at lyssna på dig?

Det kan bero på att han börjar höra
dåligt. Ring Hörsellinjen
0771-888 000. www.horsellinjen.se

Hörselskadades Riksförbund

Upptäck. Upplev. Utforska.

**Storslagen natur. Smultronställen. Livet
runt omkring oss. Hjälp till att bevara vår
natur och miljö för framtida generationer.**

Bli medlem i Svenska Naturskyddsföreningen
eller stöd vårt arbete med en gåva. För privat-
personer finns flera olika stödformer och som
företag kan ni bli Företagsfadder.

Läs mer på www.snf.se

Svenska Naturskyddsföreningen

* Lyckad svamputflykt

